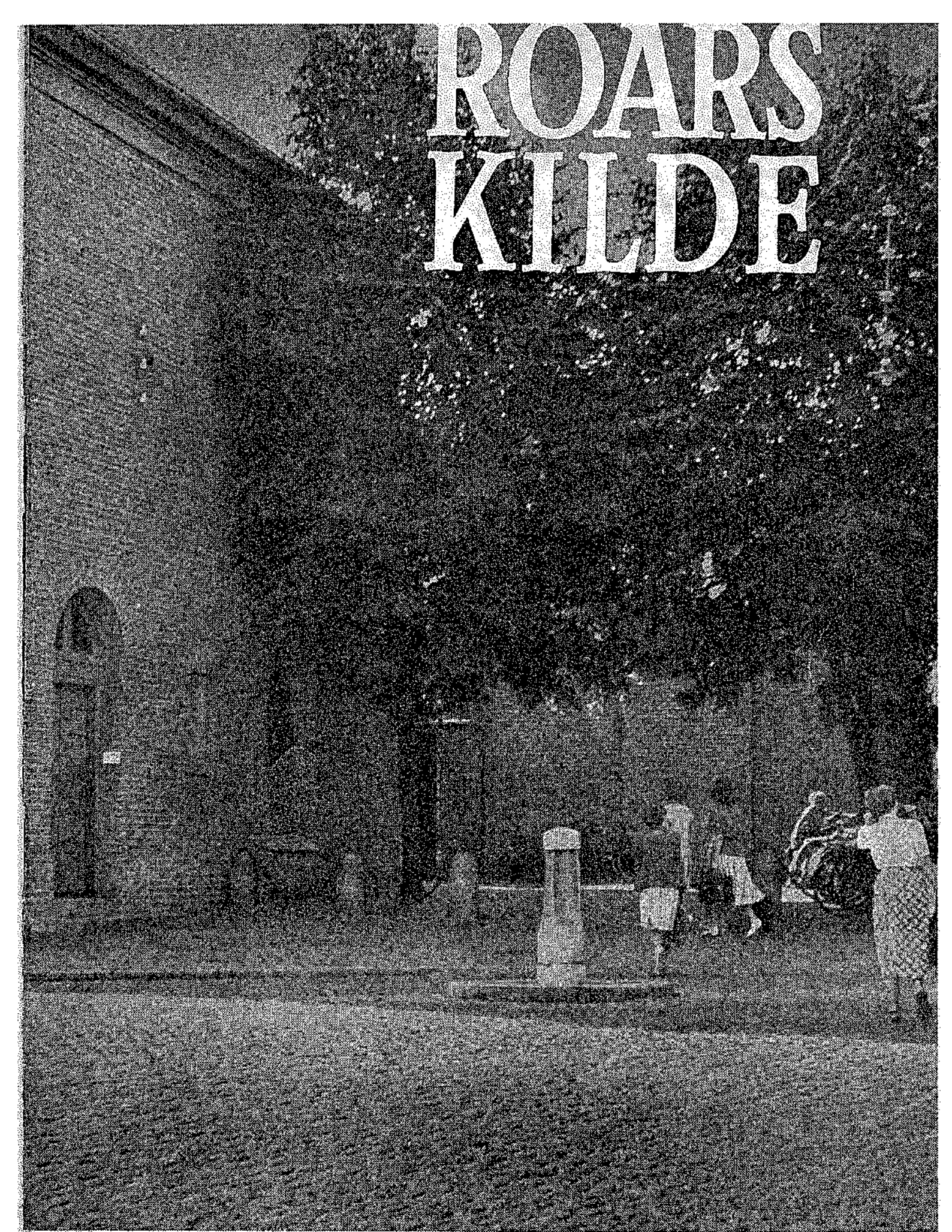

ROARS KILDE

ARSSKRIFT FOR ROSKILDENSER-SAMFUNDET

Nr. 34 - OKTOBER - 1952

ROARS KILDE

ARSSKRIFT FOR ROSKILDENSER-SAMFUNDET

Nr. 34 — OKTOBER — 1952

Tanker ved en milepæl

Så passerer man altså en ny milepæl — 40-års jubilæet som student. Man begynder virkelig at høre til de ældre årgange, selvom man nødigt vil indrømme det. Det er da ikke så længe siden, man mødtes med kammeraterne i Roskilde til 25-års jubilæet. Og dén gang var man næsten lige blevet rus. Syntes man. Der var nok enkelte af kammeraterne, der var blevet skaldede og tykmavede; men de fleste kunne man da kende, når man fik kigget på dem. Og begyndte man først at snakke om skoletiden, var de nøjagtigt de samme som i gamle dage.

Og når man kiggede på sig selv i spejlet, kunne man jo nok se, der var kommet nogle grå hår ved tindingerne; de var også blevet højere, og der var kommet nogle furer i ansigtet, som ikke havde været der før. Men det gav kun ansigtet karakter. Man var simpelthen blevet voksen, det var det hele. Ens vægt holdt sig konstant, fysiken var i det hele taget i orden. Man kunne endnu arbejde eller feste en hel nat uden at bekymre sig om efterveerne.

Og når man svang en purung pige på dansegulvet eller tog hende med ud at kigge stjerner, så var man selv ung. Syntes man. Hvad pigen syntes, melder historien intet om.

Nu lader kendsgerningerne sig ikke så let bortforklare. Man er i mellemtiden blevet bedstefar. Det får én til at se tilværelsen under en helt ny synsvinkel. Også de unge piger. De er nu yngre end ens egen datter. *Hendes* datter kommer snart i den alder. Datterdatteren — det er hende, der begyndte at kalde én »gamle Holger«. Familiens øvrige medlemmer fulgte efter. Nu gør alle ens unge venner og veninder det. Det lyder meget sjovt. Og det er i alt fald mindre kompromitterende end bedstefar. Men — alligevel: man må vist beflitte sig på en lidt værdigere opførsel.

Hvad var det nu, Rønø, den skælm, en gang kaldte én i en spøgefuld tale? »Den ædle olding«. Var det kun en spøg? Eller skulle det opfattes som en diskret henstilling? Pokker tage ham! Dét ideal er umuligt at leve op til. Så hellere

forsøge at være en hyggelig gammel Holger en halv snes år endnu.

Nå, jeg må hellere holde op med at omtale mig selv med anvendelse af et ubestemt pronomen. Det er jo alligevel kun overfor sig selv, man derved opretholder et luftigt incognito. Altså: fortsættelse følger i første person singularis.

★

Da årgangen 1912 fejrede sit 25-års jubilæum, mødte vi mandstærkt op. Vi var et af de hold, der fik ros ved mønstringen i »Prinsen« sal. Der var jo nok faldet nogle stykker fra i løbet af de 25 år; andre var lovligt undskyldt, fordi de sad et eller andet sted på den anden side af kloden. Og som det altid går, var der en eller to, der helt havde mistet kontakten med os og med fortiden, og som derfor ikke brød sig om at være med. Men som sagt: vi mødte mandstærkt, og vi var stolte af det.

Denne gang bliver det nok lidt vanskeligere at nå op på en fin mødeprocent. Når jeg studerer jubilar-listen, er det første, jeg hefter mig ved, den store afgang, der har været i de senere år. Til dels netop blandt dem, der var med for femten år siden, og som også ellers mødte op i Roskilde nu og da. Vi vil savne dem. De var alle gode kammerater. Det er en hævdvunden skik ved lejligheder som denne at mindes de fraværende, og det vil jeg gøre ved at dvæle et øjeblik ved de kammerater, der er gået bort i løbet af de fyrretyve år. —

Og hvad er der så blevet af os andre? Ja, nogle af os har taget en eksamen og skabt en karriere. Andre har livet tumlet om med, og det skyldes mest heldet, om vi til sidst er havnet på vor rette hylde. Undskyldninger har vi selvfølgelig nok af. Det har man altid. Jeg kan huske, at jeg... Nej, lad mig hellere begynde med begyndelsen, selvom det er en digression.

I det første studenterår fulgtes jeg ofte med et par andre russer, der ligesom jeg selv boede på Østerbro, ind til universitetet for at høre forelæsninger. Vore litterære interesser havde fået os til at vælge det filologiske studium; men da vi efter sommerferien mødtes igen, var det til vor gensidige overraskelse — vi havde ikke rådført os indbyrdes — til forelæsninger i nationaløkonomi. For vi var naturligvis også socialt og politisk interesserede. Kun den ene af os holdt fast ved studiet. Det var den nuværende udenrigsminister. Den anden vendte tilbage til filologien og er nu — uden embeds-eksamen — lektor i Hillerød. Selv fortsatte jeg med at skifte studium, til jeg syntes, jeg var blevet for gammel til at studere, fandt et job og giftede mig.

Det var digressionen.

Jeg kan huske, at jeg ved 25-års jubilæet satte mig i forbindelse med den ene af disse to kammerater — ham, der var blevet lektor. Anledningen var den, at han havde skrevet en morsom vise til den fælles jubilæumsfest i København, og den ville jeg gerne have lov til at op-

trykke til brug ved festen i Roskilde. (Det var den om kjolesættet — kan I huske den?) Vi kom så til at drøfte, hvor mærkeligt det var gået de fleste af studenterholdet fra 1912. Kun få af os havde holdt fast ved det studium, vi først valgte, og færre havde fået den afsluttende eksamen. En ganske uforholdsmæssig stor part af os havde på et eller andet tidspunkt opgivet studierne for at blive forretningsmænd, journalister, forfattere eller politikere. Navnlig det sidste. Det er en forbløffende repræsentation, holdet i tidens løb har haft i rigsdagen, og i de senere år har man haft svært ved at danne et nyt ministerium uden at tage en eller to af vore kammerater med.

Grunden fandt vi også ud af — eller rettere: grundene. Vi, der blev studenter i 1912, kom ind til et København, hvor livet levedes så sorgløst og letsindigt som vel ingen- sinde før eller siden. Den almindelige levemoral forekom os bedst udtrykt i refrainet af en af revyviserne fra »Scala«. Men selv for dem af os, der ikke følte sig tilfreds- stillet ved et ansvarsløst overfladeliv, var der meget, som kunne lokke bort fra studierne.

Der var stærke brydninger indenfor kunst og litteratur, hvor noget nyt og epokegørende syntes i gennembrud. Der var en stor interesse for teatret, og københavnsk journalistik havde en ikke siden overgået blomstringsperiode. I Studenterforeningen var en ny højrepolitik ved at fødes. Mange af os så i hvert

Holger Rørdam

født i Fanefjord på Møen 19. decbr. 1893, søn af sognepræst Hans R., student 1912, studerede filologi, statsvidenskab og jura, journalist, forfatter, oversætter, fra 1944 inspektør ved Folketeatret, har desuden forsøgt sig som jord- og betonarbejder, rejseinspektør for »Den personlige friheds værn«, medarbejder ved radioens reportageafdeling, »speaker« på Bellevue strandbad m. m. Medlem af Roskildenser-Samfundets bestyrelse fra 1916, redaktør af »Roars Kilde« 1922—38.

fald dansk konservatismes kommende store mand i den unge cand. polit. Aksel Kidde, hvis klare hjerner og blændende talegaver vi alle beundrede. Men han døde ung, og det blev hans discipel Christmas Møller, der forloftede sig på arven.

Så kom den første verdenskrig. Den greb stærkt ind i vor tilværelse og vore studier. Mange af os blev slået ud af altfor aktiv deltagelse i

Akademisk skyttekorps' frivillige forsvarsberedskab, andre af langvarig militærtjeneste. Atter andre lod sig indfange af gullaschtidens hektiske spekulationer. — Grønne drenge tjente — og tabte — millioner på børsen. — Gik man en aften ud med sine fattige fem kroner (som man for øvrigt kunne få slet ikke så lidt for) i lommen, var der store chancer for at træffe en gammel kammerat, der gav skum.

Det var vanskelige tider for den studerende ungdom, vanskeligt at leve op til de Høstrupske studenteridealer, der endnu holdtes kunstigt i live gennem sange og taler i Studenterforeningen, men som tydeligere og tydeligere viste sig at være uden kontakt med virkeligheden. I den virkelige verden — dér kom man ikke langt ved at »skue ved lampen musernes dans«, nej, dér gjaldt det om dristigt at gribe en af de chancer, som der var fuldt op af. Brast den ene som en regnbueskinnende sæbeboble, dukkede straks en ny op indenfor synsranden.

For mit vedkommende er den sidste sæbeboble ikke bristet endnu.

★

Men tilbage til tiden, der gik forud: skoletiden i Roskilde.

Det er jo blevet tradition, at jubilarer fortaber sig i minder fra skoletiden, beretter om datidens Roskilde, opfrisker pudsigte anekdoter om deres gamle lærere og fortæller om deres gale streger. Det vil jeg

ikke gøre — måske, fordi jeg tidligere har haft rig lejlighed til at gøre det her i »Roars Kilde«. Men jeg undgår nok alligevel ikke at gentage mig selv. Jeg skal imidlertid bestræbe mig for det.

Kammeratskabet betyder uendeligt meget i disse tidlige ungdomsår, da evnerne modnes og karakteren dannes. Selvfølgelig har de hjem, vi udgik fra, og den undervisning, vi fik i skolen, betydet meget for os allesammen; men mon jeg tager fejl, når jeg hævder, at den påvirkning, vi i denne periode er udsat for, fra jævnaldrende eller måske lidt ældre kammerater, betyder nok så meget. Desuden påvirkes man naturligvis mere indirekte af de nye milieuer, man ofte samtidig omplantes til.

Indenfor vor årgang var der kun få elever, som havde deres hjem i Roskilde. De fleste af os kom hver dag ind fra oplandet eller boede i pension i byen. Vi var et fremmedelement, der ikke lod sig assimilere. Vi tilbragte størstedelen af vor tid på skolen, i togkupéer, på gaden eller i hybler rundt om i byen. De private hjem, jeg kom i under mit treårige ophold i Roskilde, kan jeg tælle på mine fingre. De fleste af os var faktisk henvist til i vor fritid at føre en temmelig peripatetisk tilværelse. Vi sled ihærdigt Algades fliser op og ned, vi travede lange ture i byens omegn — ivrigt diskuterede eller gemytligt sludrende. Men vi savnede hverken den hjemlige hygge eller selskabelige adspredelser. Hvad de sidste angår,

Studerterholdet 1912, fotograferet i rektorboligens have sammen med rektor Hauch og familie. — Stående fra venstre til højre: Rektor med frue, en datter og en svigersøn, Kristian Poulsen Larsen, H. C. Andersen, Ejnar Askgaard, Eiler Thomsen, Poul Egede Glahn, Vilhelm Benzon (bag Glahn), Knud Harboe, Frede Skov, Holger Harboe, en ubekendt dame, Just Thorning. — Siddende: Rektors datter, gift Schiøtz, med tre børn, Svend Christensen, Holger Rørdam, Herman Rasmussen (bag Rørdam), Helga Knudsen, Anders Carl Christensen, Agnes Rasmussen, Fritz Henningsen, Agnes Arctander, Johan Wied, rektors pudelhund og hans yngste datter. — Og helt foran: Eilert Nørgaard og Billy Elmenhoff. (Ove Poulsen mangler). — NB. Drengen mellem Rørdams ben vil let genkendes som den senere sanglærer i Roskilde m. m. Aksel Schiøtz.

så husker jeg kun to private baller i datidens stil — med hvide handsker, balkkort, kotillon etc., og de morede mig absolut ikke. Men al den traven og snakken bekom os. Den udløste vor trang til fortrolighed, til at drøfte de problemer, der optog os, med jævnaldrende og ligesindede. Eller i mange tilfælde var det måske blot en trang til at meddele sig, til at udfolde sin viden og sit vid uden hæmning.

Den første tid, jeg gik i skolen,

var jeg indlogeret hos adjunkt Schönau i Allehelgensgade 11. Her boede i forvejen en elev i III. G., den senere arkitekt Johs. Hartmann-Petersen. Han tog sig pænt af sin yngre kammerat, tog mig bl. a. med i domkirken, hvor han tegnede, og præsenterede mig for professor Kornerup, der indviede mig i den rigdom af historiske minder, kirken rummede. Det var også ham, der som tegner ved »Pallas« foranledigede, at jeg debuterede som

medarbejder ved dette blad, allerede inden jeg blev medlem af »Hroar«. Derved indledes en for mig betydningsfuld og udviklende hobby indenfor skoletiden. Det var mig en glæde at træffe Hartmann-Petersen, da han for to år siden var i Roskilde som jubilar. Han døde kort efter.

I Allehelgensgade, i et pensionat længere oppe i gaden, boede også et par andre ældre kammerater, to elever fra II. G., der året efter, da jeg blev medlem af skoleklubben, stredes om det åndelige førerskab i »Hroar«: den ironiske ræsonnør Anton Nielsen (nu dommer) og den inspirerede entusiast Hans Marius (Hou) Jensen (død som professor i anatomi). De, navnlig den første, som gav sig meget af med mig, påvirkede mig sikkert mere, end både de og jeg den gang var klare over. Derimod var det først i studieårene i København, deres to klassekammerater, den filosofisk anlagte Aage Gullestrup (nu læge) og den ihærdige forkæmper for »ny horisont« indenfor kunsten Sigurd Schultz (direktør for Thorvaldsens museum og radioens kunstanmelder) fik betydning for min udvikling. Jeg kunne nævne adskillige andre ældre kammerater, som har ydet et ikke uvæsentligt bidrag til min opdragelse, men de ville sikkert blive yderst forbavsede over at se det på tryk og skal derfor slippe.

Da jeg senere flyttede ud til min broder, der var blevet lærer ved den nyoprettede Roskilde højskole,

mistede jeg noget af kontakten med byen. Til gengæld fik jeg på højskolen, hvor Thomas Bredsdorff var en åndfuld og inspirerende leder, lejlighed til at høre foredrag af flere af tidens betydeligste personligheder, f. eks. Holger Begtrup, brødrene Karl og Alfred Poulsen fra Ryslinge og den forbløffende og fængslende frimenighedspræst Morten Larsen. Vilh. Andersen, P. A. Rosenberg og Jakob Knudsen kom der jævnligt og læste op, og gennem min broder fik jeg kontakt med de nye mænd indenfor gymnastik og idræt, f. eks. Niels Bukh, hvorved jeg fik en interesse for legemskultur, som gymnastikundervisningen på katedralskolen næppe alene havde kunnet bibringe mig. Jeg fandt også venner blandt højskoleeleverne, — og det hændte jo, at jeg om sommeren også fandt en veninde at sværme med ved fjorden i måneskin, hvad der var nær ved at bringe mig i konflikt med den strenge forstander.

Samtidig blev jeg gennem min sidekammerat i klassen og bedste ven Johan Wied indført i et helt andet milieu. Hele skoletiden igennem var jeg en hyppig gæst på »Kastellet«; hvad dette hjem og den kreds af personligheder, jeg dér traf, har betydet for mig, har jeg tidligere søgt at gøre rede for — også her i »Roars Kilde« — og skal derfor ikke komme nærmere ind på nu. Men der har sikkert været en sund åndelig balance mellem de højst forskellige påvirkninger, jeg samtidig modtog fra kate-

dralskolen, højskolen og den Wiedske kreds. Gennem Johan fik jeg også venner udenfor skolen, til dels tidligere klassekammerater, der var gået ud med mellem- eller real-eksamen.

Men klassekammeraterne spillede selvfølgelig den største rolle i min tilværelse dengang, ikke blot dem, i hvis hjem jeg kom, eller som besøgte mit hjem i sommerferien, som Just Thorning, Poul Glahn og Knud og Holger Harboe, men hele flokken, der sammen med mig dagligt stred sig gennem timerne. Mon der overhovedet findes noget stærkere bånd mellem mennesker end den følelse af skæbnefællesskab, der f. eks. knytter elever i en klasse og soldater i en deling til hinanden. Uden at udelukke indbyrdes kapsestrid, drilleri og små skærmydsler skaber den en solidaritet, som ellers kun forekommer i virkelige kampsituationer.

Vi var måske ikke særlig fremragende elever, men vi var en meget levende klasse, som lærerne ofte havde deres mas med at holde styr på, men som jeg alligevel tror, de godt kunne lide. Vi holdt sammen i tykt og tyndt — og hjalp hinanden, hvor vi kunne. Den rivalisering mellem to eller flere grupper, der er almindelig indenfor gymnasieklasser, fandtes ikke hos os. Heller ikke indenfor klubben »Hroar«, hvor vi de sidste to år tilbragte mange livlige lørdagsaftener, hver især luftede sine meninger og dyrkede sine interesser.

Vi havde måske ikke så meget til-

fælles, når det kom til stykket. Der har ikke været megen forbindelse mellem os, efter at vi gik ud af skolen. Men vi har altid været glade for at møde hinanden igen, og jeg tror, jeg tør sige, at kammeratskabet har holdt.

Og hvori består så dette kammeratskab?

Ja, det er svært at definere; men jeg tror, det bunder i, at gamle skolekammerater kender hinanden så grundigt, at de aldrig vil kunne overraske hinanden. Man ved, hvor man har dem — også når man mødes senere hen i livet. Og det giver en tryghed og åbenhed, der ellers er sjælden mellem mennesker. Man behøver ikke at spille komedie, for man ved, man uvægerligt straks bliver gennemskuet. Man kan være, som man er. Man ved også, hvor man har gamle skolekammerater, hvis man skulle trænge til hjælp under en eller anden form. Hvis det blot var minderne, der bandt os sammen, var det hele ikke meget værd.

Men mest af alt betyder det vist, at man ligesom har part i hinanden. Man har været med til at opdrage og udvikle hinanden, gøre hinanden til det, man er, rent menneskeligt set. Det er i alt fald erkendelsen heraf, der gør, at jeg føler mig i gæld til alle mine gamle kammerater. Men det er ikke en gæld, der tynger. Og derfor er det mig altid en glæde at mødes med jer. Jeg vil ønske, at så mange af jer, som overhovedet har en mulighed for at komme, også i år vil møde op i Ros-

kilde. Og jeg vil være aller mest glad for at træffe dem, der ikke var der for femten år siden, og som jeg måske ikke har set siden skoledagene.

★

Til slut vil jeg gerne takke alle mine unge kammerater, alle dem, jeg igennem årene har lært at kende i Roskildenser-Samfundet, ikke mindst indenfor samfundets kreds af aktører. Når det er lykkedes mig så længe at bevare illusionen om at være ung, så skyldes det først og fremmest, at I ikke har behandlet mig med ganske umotiveret respekt, men har accepteret mig som en af jeres egne, taget mig ind i jeres glade kreds og sagt du til mig.

Kære piger og drenge Tak, fordi jeg har måttet lege med! Jeg har moret mig dejligt! Jeg håber, jeg endnu i adskillige år kan være med i legen. — Og det generer mig ikke spor, at I kalder mig »gamle Holger«.

Holger Rørdam.

Frk. Schiøtz død

I marts måned døde adjunkt frk. Charlotte Schiøtz efter længere tids sygdom. Hun blev 72 år.

Frk. Schiøtz var født i Roskilde som datter af overlæge Alexander Schiøtz og kom som ganske ung til skolen som lærerinde i naturhistorie, geografi og håndarbejde. Det lykkedes hende hurtigt at vinde tillid og respekt, hendes elever holdt af hende for hendes på en gang milde og bestemte væsen, hendes dygtighed og den retsindighed, som man fornemmede i alt, hvad hun foretog sig både i og udenfor skolen. Hun var et højt begavet menneske, og skønt hun var lille og spinkel og meget ofte syg i de sidste år, hun var på skolen, virkede hun som en stærk personlighed. Når man som gammel elev tænker tilbage på hende, mindes man, hvordan hun blot med en bemærkning eller et smil var i stand til at vende én hel classes opmærksomhed mod sin undervisning.

Det er nu en halv snes år siden, Charlotte Schiøtz trådte tilbage fra sit arbejde, men hun fulgte fra sin nære bolig i Bondetinget stadig med i, hvad der skete på skolen, ligesom hun bevarede kontakten med mange gamle elever. Både de og lærere, der i hende fandt en trofast kollega, vil mindes hende i ærbødighed.

★

Fang fyldte 70

Hvis undertegnede havde beklædt posten som stadsingeniør i Roskilde — hvilket borgerne kan være lykkelige for ikke er tilfældet — ville jeg have sørget for, at der den 14. juli i dette år var blevet gravet et nyt stort hul i en af Roskildes gamle gader. Så ville *Arthur Fang* nemlig være mødt op og have tilbragt en dejlig dag med at finde frem til rester af den by, der engang lå et par meter under den nuværende brolægning. Og det havde han fortjent, for det var hans fødselsdag, og han fyldte 70.

Fang er nemlig aldrig lykkeligere, end når han får lov at hale Roskildes fortid frem for nutidens øjne, og han ejer evnen til samtidig at glæde andre med sin viden. For han besidder tillige den usædvanlige skrivefærdighed, som i sin tid gjorde ham

til en kendt journalist og senere til en fornem kronikør.

Roars Kilde har gennem årene i rigt mål nydt godt af Arthur Fang's pen. Han har været en af de trofaste medarbejdere, der har prydet bladet med artikler, som ikke blot har været beundringsværdige i formen, men også i tonen. Man har af hver linie fornemmet Arthur Fang's dybe kærlighed til Roskilde og alt, hvad der hører Roskilde til. Han har således også været et af Roskildenser-Samfundets mest trofaste medlemmer, været blandt dem, der hvert år mødte op til generalforsamlingen og festerne og mange gange kastede glans over sammenkomsterne med en tale. For det talte ord har han også i sin magt.

Skulle man ønske noget for ham i anledning af 70-årsdagen, måtte det være: At han endnu mange gange må få lov at dykke ned under Roskildes overflade. Nu ligger det heldigvis sådan, at Domkirkebyen næsten hvert år ved sommertide ligner et skyttegravsanlæg, og passer det ikke andre, morer det Fang gevaldigt. Og vi andre får ligesom lidt kompensation, når vi bagefter kan læse, at Fang på stedet, hvor vandrørerne blev taget op og proppet ned igen, samtidig fandt ældgamle rester af noget meget mere spændende.

L. N.

Ris og latin

*Mag. art. ADA BRUHN-HOFFMEYER, der til sin tid
skal skrive Roskilde Katedralskoles historie, giver her medlemmerne
en forsmag på det rige og interessante stof.*

Der var engang, da det hverken var morsomt eller behageligt at gå i skole. Det er der utvivlsomt også en del, der ikke synes i vore dage; men årsagerne hertil er af en noget anden art end dem, der i fjerne tider gjorde skolen til en skræk og rædsel for de fleste.

Tugtens ris og den grusomme ferle er ikke mere rektors og lærers symbol; disciplene står ikke i bogstaveligste forstand under rektors ferle. Vor tids rektorer ville næppe ligesom Mads Clausen Bang, der omkring 1660 var rektor i Odense, lade sin ferle forgylde og ophænge over sin skrivepult for i sit otium at minde de stolte tider, da han beherskede sin skole med dette scepter. De ville sikkert heller ikke lade en ferle og et ris afbilde på deres gravsten ligesom Morten Børup i Århus († 1526). Blodige hænder, stribede bagkroppe og flængede rygge kendetegner ikke mere disciplene. »Mesterlectionerne« i III. g. har ikke ret til ved udøvelse af korporlig revselse at føre et rædselsherredømme over de yngre kammerater, der var værre end lærernes. Disciplene er ikke pligtige til under trusel om ris og ferle at samtale indbyrdes på latin.

★

Ris og latin er vel de ord, som især kunne skrives over fortidens lærde skoler. Både før og efter reformationen blev den videnskabelige undervisning hovedsagelig drevet i form af prygl, og lærdommen blev i bogstaveligste forstand banket ind i de arme disciple. Hård var tugten i de katol-

ske klostreskoler, men reformationen gjorde den ikke mildere, selvom der nu og da kom forordninger og forbud, som havde til hensigt at skabe en mere human behandling af disciplene. Prygl var og blev i disse tider det vigtigste grundlag for opdragelsen og for indpodning af lærdom. Set på baggrund af tidernes samfundsforhold og disciplenes økonomiske situation og alder — ofte gik man ligefrem af økonomiske grunde i skole i en så lang årrække, at man både nåede at få bryllup og barndåb som skoleelev, — var streng tugt nødvendig, om end ikke i en så overdimensioneret målestok. Rektor Gregers Lassen Fog i Ribe udtrykker tidens tankegang, når han i et svar til Christian V på kongens forespørgsel om, hvorfor så mange store mænd var udgået fra Ribe, siger: »Her er en smuk birkeskov ikke langt fra Ribe. Den gør gode disciple!«

Sådan var fortidens skole, og Roskilde var, hvad prygl angår, ikke værre end de andre skoler, måske endda ikke på højde med flere af dem.

Hverken fra Roskilde eller fra andre danske skoler synes man at have protokoller med regnskab over, hvor mange slag af stok, ris, lineal, hånd og lignende strafferedskaber en lærer har brugt i sin embedsvirksomhed, således som man har det fra tyske skoler. Ej heller kender man så gennemførte straffesystemer, skønt også danske rektorer og lærere synes at have sat pryglene i system.

At skrive den gamle skoles historie er ikke så ligetil en sag. Om skolens historie

har nu afdøde lektor L. Heuer i 1906 skrevet en kortfattet, men interessant og fortræffelig afhandling, hvori han bl. a. kommer ind på økonomi, love, dagligt liv og meget andet. Professor dr. phil. og theol. J. H. Larsens breve om prygl er udgivet i »Vor Ungdom« 1900, p. 1 ff. Studier af breve, regnskaber, forordninger og andre dokumenter tager sin tid og er undertiden besværlige. Men anstrengelserne er umagen værd. Interessante og morsomme træk af livet indenfor skolens mure om økonomi, om lærere og elever og om den almindelige, daglige tilværelse kommer frem. For den ældste tids vedkommende er disse oplysninger magre og ofte usikre. Man kan heller ikke altid tage kilderne kritikløst til indtægt. Breve og dagbogoptegnelser fra gamle elever, der for længst ligger i deres grave, giver mange værdifulde og interessante beretninger både om rystende pryglescener, sådistiske lærere og tyranniske disciple, men også om talrige fornøjelige, muntre og gode minder, retsindige og kloge rektorer og lærere og kåde drenge. Materialet er endnu kun mangelfuldt undersøgt, og stoffet er stort. Derfor kan det foreliggende kun blive en lille forsmag på, hvad de gamle beretninger blandt meget andet indeholder.

Skolen er en af de ældste i landet og blev oprettet i forbindelse med bispestolen, som så mange af de lærde skoler. Kirke og skole hørte ikke blot i den katolske tid, men også længe efter reformationens indførelse nøje sammen. Undervisningsarbejdet påhvilede præster, kanniker og munke og gik hovedsagelig ud på at uddanne vordende gejstlige. Betegnelserne »degne« for de ældre og »peblinge« (de små papae = vordende præster) for de yngre disciple viser da også den nære forbindelse med kirken.

★

Katedralskolens tidligste historie er dunkel og vanskelig at få rede på. Oplysningerne er sparsomme, og en del må man slutte sig til ud fra sammenligning med forholdene i andre byer og lande. Da den

Ada Bruhn-Hoffmeyer,

student 1929, ns.; magisterkonferens i klassisk arkæologi i maj 1936. Ansat ved Ny Carlsberg Glyptotek siden 1934. Kom i oktober 1939 til Tøjhusmuseet som museumsassistent, blev i 1942 museumsinspektorsst. og leder af afdelingen med blanke våben og rustninger. Har siden 1935 foretaget talrige studierejser til næsten alle Europas lande. Var i 1937 stipendiat (Ny Carlsbergfondet) ved det svenske arkæologiske institut i Rom i et halvt år. Fik i 1948 The Aurelia Henry Reinhardt Fellowship fra American Association of University Women og var i et halvt års tid på studierejse til forskellige amerikanske museer og biblioteker. Fik i 1950 Carl Jacobsens museumsmandslegat til en studierejse og anvendte legatet til studieophold i Spanien og Portugal. Af litterær virksomhed flere bøger om græsk vasemaleri, våben- og krigshistorie, videnskabelige og populære afhandlinger til tidsskrifter, samt artikler og kroniker til dagblade og ugeblade, samt leksikonartikler. Specialiserer sig især på middelalderens våben- og krigshistorie.

Gift med overbibliotekar Erling Hoffmeyer.

nuværende hovedbygning i december 1842 blev indviet, skrev daværende rektor S. N. J. Bloch et skrift om dens historie fra de ældste tider og bragte fortræffelige oplysninger om rektorer, lærere og elever lige fra middelalderen op til hans egen tid. Desuden indeholder hans skrift de forskellige forordninger og reglementer, der i tidens løb blev udstedt af flere af vore konger, bl. a. Fr. II og Chr. IV. Man får også at vide, hvilke berømte personer fra en fjern fortid, man er en slags skolekammerat med.

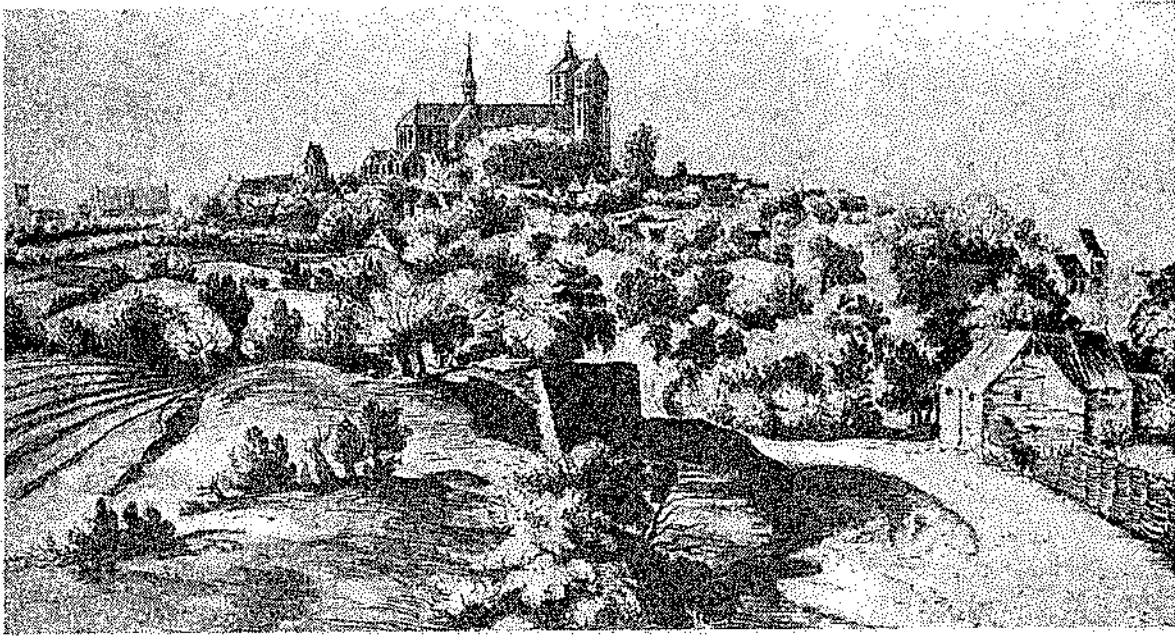
Det synes, som om skolen kan føre sin historie tilbage helt til Svend Tveskægs tid i begyndelsen af 1000-tallet, da den hørte ind under bispestolen. Det er således ikke langt fra, at man kan tælle sønner af de gæve vikinger blandt sine kammerater. Hvad skolen hed dengang, er næppe fastslået med sikkerhed. Rektor Bloch mente, at den oprindelig måske havde båret navnet: »Schola beati Lucii«, opkaldt efter domkirkens skytshelgen, den hellige Lucius. I mere end 800 år har den båret navnet Roskilde dom- eller katedralskole, knyttet som den var til dom- eller katedralkirken og til domkapitlet og bispestolen (cathedra). De sparsomme kilder fra denne tid giver ingen oplysninger om dagliglivet indenfor murene, men man kan slutte, at det næppe har været meget forskelligt fra andre lignende skolars. Latin, grammatik, teologi og kirkesang har udfyldt tiden, rigelig suppleret af ris og ferle, der naturligvis havde den fordel i den kolde årstids uopvarmede skolestuer at give både uddeleren og modtageren varme i kroppen. Hertil kom deltagelse i messer og vigilier. Ved midnatsmesserne over Svend Estridsøn i 1074 skulle således disciplene i skiftende hold være til stede i domkirken. Den hidtil ældst kendte lærer synes at have været en mand ved navn Arnfast, der på Absalons tid var »scholae ministerio functus« og kannik ved domkirken. Samme Arnfast skal iøvrigt være blevet hårdt straffet, fordi han tillige med to andre gejstlige var med til at krænke biskop Vilhelms gravfred, da de åbnede graven for at nedsætte biskop Assers lig.

Undertiden har man anset biskop Jacob Erlandsen for skolens stifter på grund af hans på latin udstedte gavebrev, dateret Roskilde 17. maj 1253 »i nærværelse af og med samtykke og underskrift af alle kannikerne, som kunne være til stede«. Brevet findes i Liber daticus scholae Roskildensis, også kaldet »skolebogen«. Foruden en del store gaver omtales i afsnittet om disciplene en ydelse til 12 disciple for et år ad gangen, bestående af kost og logi ved det af bispen oprettede helligåndshus. Efter en hård prøve blev ved årets udgang de uduelige udskilt for at skaffe plads til andre, som var duelige, medens de flinke fik lov at fortsætte. Også to stipendier til udenlandsrejse for særlig fremragende disciple blev fastsat.

I løbet af 13- og 1400-tallet skænkedes der rige gaver i form af jordegods til kirke og skole, samt klæder, mad og anden underhold til disciplene. Chr. I sørgede for, at to disciple dagligen fik mad og øl. Senere blev denne form for underhold udvidet til at omfatte seks disciple.

Selvom det ikke nævnes, svævede ferle og ris som truende skygger over de arme disciple, når de ikke var tilstrækkelig forberedt i deres latinske grammatik, i talens færdighed, og når de kom for sent eller udeblev for kortere eller længere tid fra undervisningen. Ferlen var i middelalderen det hyppigst anvendte strafferedskab. Den var et så råt og inhumant marterinstrument, at den ikke alene slog delinkventen til invalid, men stundom også aflivede ham. Den bestod af en træstok, i hvis ene ende der sad en klump eller skive besat med sømhoveder eller metalknopper og med et hul i midten. Slagene tildeltes enten i hånden eller på ryggen. Intet under, at blodige hænder med betændelse og rygge med laset kød og betændte sår hørte til dagens orden.

Chr. II søgte ved sin lovgivning at indskrænke brugen af ferlen og befalede, »at skolemestrene skulle ikke herefter have ferler i skolerne, som de hidtil haft have, eller slå børnene så umådelig og uskellig, som de hidtil gjort haver«. Kort efter kon-

Roskilde omkring år 1600

gens afsættelse blev imidlertid hans love brændt som »stridende mod gode sæder«, og ferlen kom atter frem.

★

En af vore betydeligste forfattere fra reformationstiden, Saxooversætter og bibeloversætter Christiern Pedersen (1480—1554), der iøvrigt havde fulgt kongen i landflygtighed, udsendte i 1531 et skrift: »Om børn at holde til skole«. Han siger hvasse ting om den gammeldags skolegang. Den gamle tids lærdom omtaler han som »squalder, fæg og mæg«. Iøvrigt siger han »Gud haver givet sin nåde til, at børn og unge mennesker kunne nu lære med leg og lyst alle hånde visdom, kunst og tungemål foruden den ubarmhertig hudstrygelse og slag af ferler og store bøddel-ris, som man plejede før at bruge i vore danske, svenske og norske skoler, med hvilke skammelige og umenneskelige slag og hug de umilde skolemestre fordrevede mange gode unge peblinge og degne fra skolen og god lærdom; de forkuede og mange med store slag og hug, at de sode så rædde som en hare for hunde og kunne ikke komme i hu, hvad der sagdes og læstes for

dem. De sættes til skolemestere, at de skulle med god lempe, lyst og glæde undervise de unge, og ikke for at de skulle gøre sig selv til bøddler; når nogen dadlede dem derfor og spurgte, hvi de vare så umilde mod deres disciple, svarede de: Jeg haver så købt min lærdom og visdom, jeg vil så sælge hannem igen.«

Christiern Pedersen siger videre: »Ufornumstige skolemestere og hørere flængte, slæde, hudstrøge og sloge de fattige børn, peblinge og degne, at blodet løb dem ned i deres hoser ad ryggen for et ords skyld, som de fore vild udi. Forsømte nogen pebling sin skolegang en time eller to eller en halv dag, skulle han slide så mange ris som en tyv, der havde stjålet en hest eller ko, ja fast flere. Og de nøjedes ikke med selv at hudstryge dem, men hver af de andre peblinge skulle give ham et slag af riset på hans bag, og sloge de ikke så hårdt som mesteren vilde, fik de selv på arsen derfor.«

★

Når man hører om den råhed mellem lærere og elever og mellem eleverne indbyrdes, der prægede skolerne, undrer man

sig over, at disse skoler var så talrigt besøgt. Peder Palladius, der en tid har haft med domskolen at gøre, beretter bl. a., at der i begyndelsen af 1500-tallet var så overfyldt i skolerne, at man måtte tage alle steder i skolebygningerne i brug, endog lofterne. Roskilde havde ifølge hans opgivelse 900 elever, medens Ribe kun havde 700. I en sådan skole, hvor samtlige disciple befandt sig i eet stort rum, med ingen eller meget sparsomme adskillelser, må der have været en så utålelig støj, at disciplene ikke kunne opnå at tilegne sig synderlig megen kundskab. Alt måtte ligefrem drukne i larmen fra de summende stemmer, når lektierne opremsedes, og i skrig og hyl blandet med lyden af klask og slag. Igenem flere hundrede år var forholdene de fleste steder så slette, at der som en svensk provst fra 1700-tallet skriver, ved læsningen opstod et så forfærdeligt bulder, at man ikke kunne høre værre uvæsen selv i det mest stormende sognemøde eller i den simpleste krostue. Lyden i en sådan skole var en frygtelig cocktail af »latin, katekismus, gloser og prygl«.

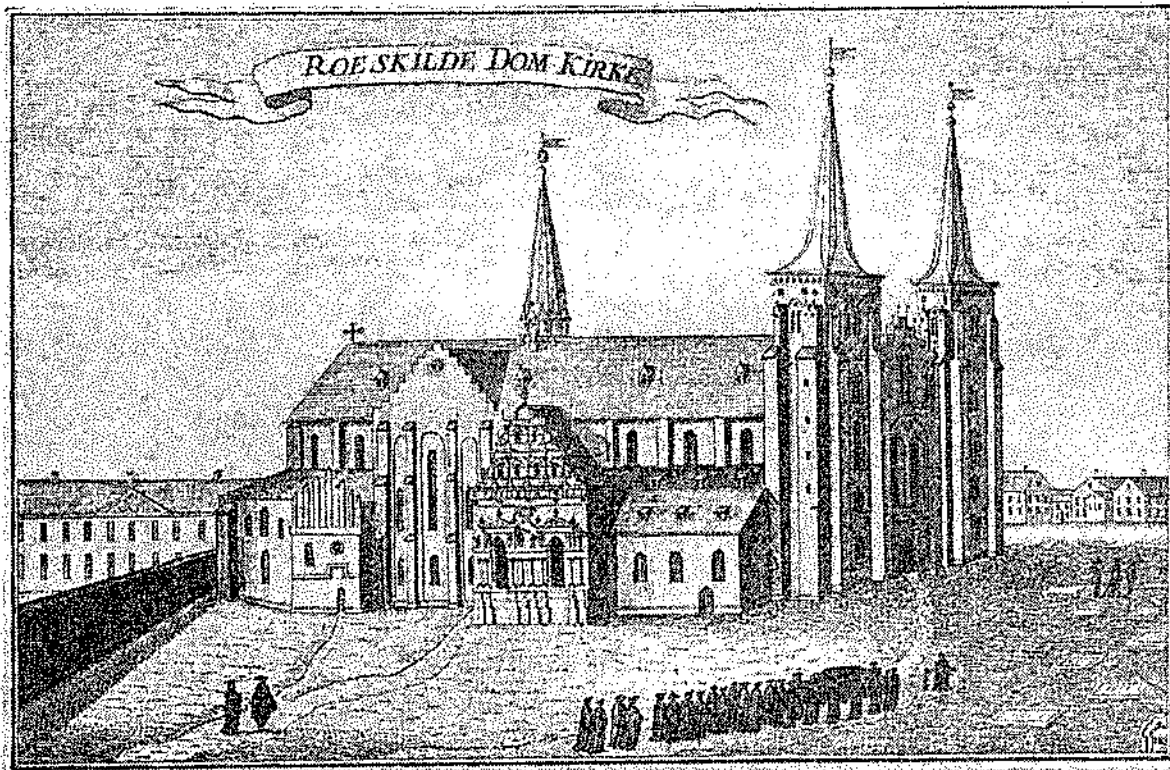
Til undskyldning for de uhyggelige forhold tjener, at disciplene ofte bestod af folk, der betragtede skolegangen som en forsørgelsesanstalt, hvor de fik mad og klæder, husly og lommeskilling, og hvor de kunne tjene ved tiggeri og rapseri. Hvad kunne man f. eks. ikke skjule i form af skinker og anden mad under peblingenes foldrige kapper. Man har eksempler på folk, der holdt bryllup fra skolebænken eller sad som gamle disciple. Solderi og slagsmål efter natlige værtshusbesøg var almindelige. Brug af kårde og dolk, som hørte med til påklædningen og var nødvendige forsvarsvåben i de tider, hørte til dagens eller rettere til nattens orden. Der kom bestemmelser om, at peblinge, der hengav sig til utilladelige kærlighedsforbindelser, hor og lignende usømmeligheder, skulle piskes med ris og jages af skolen. Roskildeskolens disciple fik i 1570 forbud mod at gå »grassat på gaden eller søge kroer og kipper«. I Lund skulle ifølge landemodet i 1569 peblinge, der var

taget fordrukne, eller optrådte som »jomfrukrænker, huggebasser« eller deslige, straffes og forvises fra skolen. At det derfor heller har været let at være lærer for den slags folk, er forståeligt. Skrappe midler måtte naturligvis til, selvom de blev i høj gra overdrevet. Forholdene udviklede uheldige tilbøjeligheder og kaldte på det sadistiske element. Undertiden blev det forbudt lærerne at undervise disciplene i deres private kamre, hvilket forbud næsten aldrig blev overholdt.

★

Med reformationen kom en hel del forordninger, der skulle føre til det bedre. Roskildeskolen kom ind under kronen, da kongen allerede i 1536 — før reformationens indførelse — inddrog roskildebispens jordegods under sig. Her som i andre skoler blev det ved de nye love forbudt de almindelige lærere at bruge ferien. Kun rektor måtte anvende dette for ham specielle symbol. Ganske vist var den stadig i brug, men i mindre udstrækning end tidligere, ikke så meget af humane grunde, men især fordi den lemlæstelse, som en lærer kunne forvolde på en discipel med et sådant våben, kunne medføre alvorlige konsekvenser i form af drab og påfølgende retssag. Lærernes vigtigste våben var riset. Det var deres »sceptrum scholasticum«. Det var ikke få ris, der blev slidt op i skolen mellem år og dag. Fra Roskilde synes der ikke at være beretninger, som taler om forbrugets størrelse. Friske forsyninger måtte dog stadig skaffes, og nogle steder havde disciplene ligefrem det hverv om lørdagen at drage til skovs og afskære grene og kviste til de nye ris. Disse skulle komponeres efter et bestemt system, undertiden ligefrem synes af rektor, om de var »reglementerede«.

Fr. II's skolelovgivning med dens forordninger og regler fra 1570 giver et godt indblik i skoleforholdene. Den omfatter foruden en indledning tre afsnit, der behandler rektors stilling og forhold, lærernes (»hørernes«) forhold og disciplenes

Roskilde Domkirke 1764

dyder, pligter og sæder. Rektor skal være forbillede for eleverne i alle måder, undervise de ældste klasser i latin og græsk, filosofi og teologi, overvåge moralen og iagttage disciplenes begavelse og flid. Han skal hver uge sammen med hørerne indsætte en notarius i hver klasse, som har til opgave at optegne de forsømmelige og fraværende og angive sine kammerater til hørerne, for at synderne kan få deres retfærdige straf. Hvis han ikke angiver dem, bliver han selv straffet. Hørernes pligter er foruden undervisningen og opdragelsen af de unge navnlig at straffe dem. Men de skal gøre det »uden bitterhed eller grusomhed, roligt, efter forseelsens beskaffenhed.« De må ikke være fortrolige med disciplene, ikke drikke, lege eller snakke for frit med dem. Derimod skal de samtale med »gode, fromme og lærde mænd«. Er de drikfældige eller umoralske, skal de bortvises fra skolen. Disciplene har mange pligter. De skal desuden være ærbødige, lydige, omhyggelige, flittige og i alle måder mønsterværdige i skole og kirke. De må ikke tale ondt om lærerne, ikke true dem eller lægge

hånd på dem. De skal sky slette menneskers selskab, og de skal møde præcis på skolen. Kommer de for sent, modtages de med prygl. Disciplene i de højere klasser må kun samtale på latin, og gør de ikke det, skal de straffes. Når de beder om almisser ved borgernes døre, skal de udvise ordentlig adfærd og afholde sig fra at bande og larme. Desuden skal de om aftenen synge salmer, for at man kan skelne dem fra andre, der tigger under navn af skoledisciple.

Først så sent som i 1739 blev det forbudt disciplene at bede om almisser, men forbudet måtte fornyes i 1775. Det var navnlig forud for de store højtider, denne gåen tiggergang fandt sted. Ledsaget af sang og musik drog da skarer af disciple omkring til borgerne om aftenen. Men de penge, de indsamlede på denne måde, gik ofte i rektors eller hørernes lommer. Af disse såkaldte »discantpenge« fik dog disciplene i Roskilde det hele! de skulle tilmed have tilskud af rektor og hørerne. Således står der i hvert fald i skoleforordningen fra 1570: »Aff Discantpenge faar huer-

chen Hørerne eller Rector noget, men maa selff giffue disciplene paa de høytidelige afftæner.«

Man måtte ikke bære kårde og dolk til daglig. Kun på rejse, hvor det kunne være nødvendigt i selvforsvar, var slige våben tilladt. Det ville også være for fristende for en rasende discipel, der endnu havde smerterne af riset i kroppen, at være udstyret med farlige våben, selvom en lærer måske havde gjort sig nok så fortjent til at føle den skarpe kling.

★

Chr. IV interesserede sig ligesom sin fader levende for skolevæsenet og udstedte forskellige forordninger. Ikke alle kom dog til at træde i kraft. I 1604 kom en skoleanordning, og i 1632 et reglement. Allerede i 1616 indførtes konrektorer ved flere skoler. Et brev fra kongen omtaler en konrektor, som skal tilforordnes Roskilde skole. Hans hverv var som næstkommanderende at varetage rektors interesser under dennes fravær. Der oprettedes i 1618 et gymnasium eller katedralkollegium, hvor vordende studenter kunne forberede sig til universitetet, ved kursus i teologi og filosofi. Der oprettedes også en regens eller fribolig for ældre disciple.

Trods de mange forbedringer både på undervisningsstoffets område, på lærernes kvalitet og for deres økonomiske forhold, de mange stipendier og anden hjælp til fattige disciple og trods gentagne bestemmelser om mere humane forhold, herskede der ligesom århundreder før en urimelig og hård tugt fra lærernes side og voldsomme udskjelser fra disciplenes. Ris og ferle regerede stadig i umådeholden grad. Og der findes både fra 1600- og 1700-tallet rædselsvækkende beretninger om forholdene også i Roskilde. I 1624 kom der således en klage til biskoppen fra domkapitlet over en rektor Søren Nielsen Hjort, der havde ord for at være en stridbar person. Klagen gik bl. a. ud på, at denne rektor havde pryglet og revset disciplene på ubehersket måde. Som hævn for hans

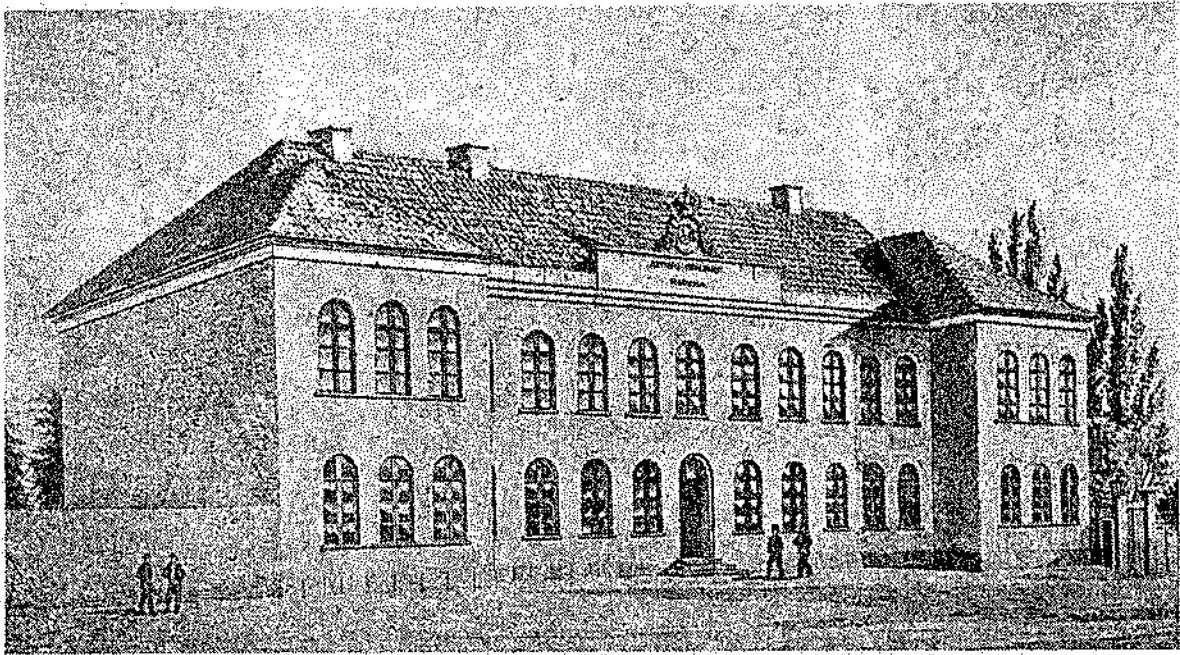
grusomhed og uretfærdighed havde disciplene sluttet sig sammen og skrevet smædvers om ham på forskellige, upassende steder, i kirken og i skolen samt ude i byen. Desuden var de brudt ind i byfængslet og havde stjålet halsblokken og andre torturinstrumenter og slæbt dem hen til rektorboligen, hvor de havde anbragt dem uden for rektors dør. Året efter denne begivenhed blev rektoren afskediget.

Der var visse ugedage, som øjensynlig var særlig yndede til uddeling af straf. Torsdag og lørdag var de almindeligste. Da samledes lærere og disciple, og når rektor trådte ind, istemte man en salme, hvorefter disciplene faldt på knæ, medens rektor besteg katedret. Den af disciplene, der havde nøglen til skabet med straffeinstrumenterne, messede nogle linjer fra en af Davids salmer. De andre disciple svarede messende. Efter at herrens velsignelse var nedbedt over hele forsamlingen, forlangte rektor risene bragt frem. Syndernes navne blev læst op i forbindelse med de forseelser, de havde begået, således at straffen kunne udmåles i overensstemmelse hermed. Derpå begyndte selve eksekutionen.

★

Der eksisterer fra 1700-tallet nogle indgående beskrivelser af sådanne pryglescener fra Roskilde. Dengang hed de øverste klasser »lectier«, og den ældste benævntes »mesterlectien«. Den sidstes anseelse var så stor, at ingen af de yngre disciple vovede at stikke hovedet indenfor hos mesterlectianerne, medens det omvendte jævnlig fandt sted. Mesterlectianerne udøvede et sandt rædselsherredømme over de yngre disciple, ofte næsten værre end hørernes. De prygl, som hørerne ikke nåede at uddele, skulle de andre nok få givet de yngre kammerater. For disse gik dagen derfor med prygl fra morgen til aften, både indenfor og udenfor skolen.

Ribepresten David Mogensen Grønlund skildrer i sine dagbogsoptegnelser fra årene 1724—36 de frygtelige lidelser, han som kun 10-årig var udsat for i skolen.

Roskilde Katedralskole 1863

Han kom til Roskilde i 1724 og begyndte i 1. lectie, men rykkede ved flid og hørrens gunst hurtigt op i 2. lectie. Høreren i denne klasse, en mand ved navn Søren Vicard, var meget pedantisk og fordrede stor nøjagtighed i lektierne. Om de var forstået eller ej, var ligegyldigt, men opremsningen skulle være fejlfri. Den mindste fejl anså han for et udslag af elevens dovenskab. Det gjorde drengene nervøse, så at de ofte gik helt i stå og selvfølgelig straks var hjemfaldne til straf af riset. Grønlunds hænder blev i det første halve år ganske følelsesløse; men da læreren mærkede, at riset ikke gjorde nogen større virkning her, pryglede han løs på bagkroppen. Da også den efterhånden blev sløvet af riset, fandt den sadistiske lærer på at klæde drengen nøgen og derpå prygle ham fra nakke til hæl, indtil hans krop var eet blodigt kød. Efter en sådan behandling måtte disciplen holde sengen nogle dage, men ved tilbagekomsten til skolen modtog han endnu flere prygl og nåede således aldrig at få sin ryg blot nogenlunde helet. De andre drenge havde det på lignende måde. En dag gjorde disciplene oprør ved at udeblive fra eftermiddagstimerne. Næste dag faldt straffen.

Alle klassens tyve disciple blev opstillet på række, og eksekutionen tog sin begyndelse. Den første fik tyve »hånddask«, den næste 19, den næste igen 18 og så fremdeles, indtil de fire sidste, som slap med fire hver. En så stor mængde prygl kunne nok tage det meste af en formiddag, således at denne blev spildt for lærdommen.

Sådanne svære afstraffelser skete jævnlig. Grønlund klagede ikke til forældrene over den behandling, som han var udsat for. Det var i det hele taget ikke almindeligt med klager til pårørende, da det medførte yderligere afstraffelse, hvis det blev opdaget, fordi lærerne ved klagemål kunne blive udsat for had ude i byen, og det kunne ende med forvisning fra skolen. Grønlund tænkte flere gange på selvmord og forsøgte engang at drukne sig i en brønd, men kravlede dog op af skræk for det iskolde vand. En anden gang takkede han herren for, at han ikke havde været i besiddelse af en kniv. Thi efter den behandling, han havde været genstand for, ville han være blevet morder, om han havde haft våben på sig. Da var det ikke hørerne, men mesterlectianerne, der var de straffende. En ugrundet mistanke om, at han skulle have tilranet sig en bog, som

tilhørte rektor, bevirkede, at mesterlectianerne på en eftermiddag sled fire ris op på hans ryg og derefter begyndte med to nye.

★

En anden discipel, som frekventerede skolen i slutningen af samme århundrede, giver en ikke mindre rædselsvækkende skildring af sin skoletid. Det er den senere professor dr. phil og theol. J. H. Larsen, der i et brev til en ven og kammerat mindes de lidelser, skolen havde påført dem. Han begyndte sit skoleliv i 1784 i 2. lectie i Roskilde. Sammen med nogle andre drenge boede han hos en af hørerne ved navn Ågård. De prygl, han ikke fik af sine fire kontubernaler, — siger han i sine breve, — fik han to til tre gange daglig af samme hr. Ågård, hos hvem disciplene led både hunger og tørst, undtagen om søndagen, da de spiste hos borgmester Peder Friis, lærerens svigerfader. I 3. og 4. lectie fik han ligesom de andre prygl af mesterlectianerne og desuden prygl af høreren. Om en særlig affære skriver han udførligt i sit brev til vennen, Tauber:

Det var om vinteren, da skøjteløbene var begyndt. Sammen med flere andre deltog han, men blev så ivrig, at han forglemte tiden og ikke kom op på høreren, magister Gjørs, kammer med de andre disciple for at få en lektie gennemgået, der var blevet afbrudt om formiddagen. Larsen følte ikke lyst til at »gå op på munkeskamret, hvor magisterens natskrin stod og udspyede sin onde lugt«. Næste morgen blev han eksamineret og begyndte sin latinske oversættelse på det sted, som var blevet gennemgået den foregående dag. Magisteren blev rasende og for op: »Nej, din knægt, dér, tag fat dér!« Så måtte han hakke sig igennem den del, der var blevet læst i duften fra »natskrinet«, og som han ikke havde forberedt. Han opnåede først at få — som han selv siger — »een på kjeften og en lussing i nakken«, så at hans hoved tørnede mod vinduesmuren og blodet strømmede ned over hans ansigt. Da magisteren i det samme talte venligt, tav

han; men de andre disciple gav sig til at skribe og trampe, således at konrektor kom tililende og skreg: »Hva-ded, hva-ded«, hvorpå to af disciplene pegede på den blødende. Konrektor, der så hans frygtelige tilstand, brølede nu af fuld hals: »Er han gal, hr. magister, jeg tror ved den levende gud, at han er gal, — er det at slå en discipel således? Jeg skal minsandten lære ham!«

Drengen blev nu sendt til en læge ved navn Stein med ordre til at få en attest på, hvorledes han var blevet mishandlet. Lægen forbandt hans hoved og lod ham gå med besked om, at det var ikke noget at tale om. Attesten fik han ikke, men derimod nogle recepter til apotekereren. Da drengen kom tilbage til konrektor uden attest, for denne op: »Hvad, — ingen attest? Gå nu straks hen til dr. Kall, han skylder ikke magisteren noget, og bed ham fra mig om en attest!« Drengen undskyldte sig med hovedpine og lettere feber, men måtte til sidst af sted til dr. Kall. Lægen løste bindet, undersøgte ham, klædte ham af og konstaterede mærker efter slag på den ene arm. Den attest, han derefter udstedte, lød på voldsom mishandling og overfald, og drengen måtte gå hjem og holde sengen en uges tid af feber og hovedpine. Da han den følgende uge vendte tilbage til skolen, kom konrektor efter morgenbønnen ned i klassen og læste attesten for samtlige hørere, idet han sagde: »Jeg tror minsandten, jeg har bødler her i skolen i stedet for lærere.« En enkelt af lærerne smilede deraf, men andre blev ildt tilmode, fordi de selv brugte samme metode.

★

Nu gik en tid hen uden større scener. Det varede imidlertid ikke længe, før det kom til nye spektakler med den besværlige magister Gjør. Mesterlectianerne og et par af lectianerne fra 4. lectie gjorde løjer med ham og købte en mængde søm, som de slog op på bjælkerne over magisterens plads. Alle drenge i skolen fik ordre til at aflevere deres hatte i lectien, og her

blev de ophængt på bjælken. Konrektor, som kom igennem klassen, lod sig ikke mærke med, om han havde set dem, og heller ikke de andre lærere lod til at bemærke noget. Da Gjør kom ind, så han dem straks. På hans forespørgsel om, hvem der havde gjort det, blev der svaret, at det vidste man ikke. »Tag dem ned,« lod ordren. Alle fløj op på borde og bænke og væltede hattene ned i en syndig uorden, samtidig med at hr. Gjør uddelte lussinger til de nærmeste. Hattene blev efter mange forgæves forsøg stillet op i en bunke ved skillevæggen ind til mesterlectien. Da magisteren endelig fik ro og ville sætte sig, fik han øje på en plakat, som var opslået på skabsdøren. På hans spørgsmål om, hvem der var gerningsmanden, svarede der igen, at det vidste man ikke. Atter faldt der lussinger. Nu ville han læse plakaten, men kunne ikke se så langt, hvorefter Larsen fik ordre dertil. Han turde ikke og svarede, at han ikke kunne læse den, hvorpå et par af de dristigste gav sig til at læse det smædevers højt, som stod på den. Det hentydede på sin latinske form til magisterens fortid som skomagerdreng, en fortid han ikke yndede at mindes, men ikke kunne skjule på grund af nogle mærker på tommelfingeren efter sylen. Det generede ham, at han var runden af så ringe stand, lige som han ej heller syntes om at mindes sin broder, der stadig var skomager, og som han idelig benævnte »Min broder professionisten i hovedstaden«. Plakaten blev taget ned og overgivet til ham, men da han ville trække stolen frem for at sætte sig, fik han den klørknægt i hånden, som en eller anden havde anbragt på bagsiden. Nu blev der forhør, og riset hentedes. Ingen ville strække hånden frem. Et par af drengene blev derefter gennempryglet. De skreg og trampede, og hele optrinet så så komisk ud, at brevskriveren kom til at le højt. Han blev halet frem og fik først lussinger, derefter ordre til at række hænderne frem. Magisteren løftede riset, og drengen holdt hånden ud, men da riset faldt til slag, trak han den hastigt til sig, så magisteren slog

sin egen hånd hårdt i bordet. Nu brølede og hujede alle, og Gjør blev rasende. Hånden måtte frem igen, og nu ville han selv holde den, men da riset skulle falde i slag, trak drengen den så hastigt tilbage, at magisteren to gange slog sig selv voldsomt over fingrene dermed og to gange slog knoerne til blods i bordet. Da han derpå for alvor ville prygle drengen, snappede denne riset ud af hånden på ham og kastede det hen mod døren. Nu først holdt han op at slå endog med de bare næver. Til gengæld brugte han en ubehersket mund med mange grove skældsord. Af den sag kom der imidlertid ikke andet, end at læreren blev udsat for spot og latter fra hele skolen.

★

Der fandt flere voldsomme begivenheder sted mellem magister Gjør og disciplene. Riset blev flittigt brugt, lussinger ligeledes. Ved en lejlighed, da disciplene var samlet i magisterens kammer for at læse deres stile højt, havde Larsen oversat en sætning med andre vendinger end Gjørs sædvanlige. Foruden skældsord modtog han en del lussinger, der resulterede i, at han tog sin stilebog under armen, sin hat i hånden og vendte sig mod døren, idet han sagde: »Farvel magister, her kommer jeg aldrig mere, vale,« og forsvandt ned ad trappen.

Brevskriveren giver en skildring af magisterens udseende og påklædning, hans paryk med pung og bukler, hans trekantede hat, frakken og bukserne samt de tynde ben. Et uadskilleligt tilbehør til dragten var spanskrøret. Af hans frakker omtales både den grå og den mere almindelige gule, der forskaffede ham navnet »magister æggesøbe«.

I 1787 forlod samme magister skolen efter at have giftet sig med »den smukke og gode jomfru Hansen, som alle misundte ham«, og rejste til Christianssand, hvor han var blevet ansat som rektor.

Der forekommer i Larsens breve forskellige andre både muntre og drastiske episoder fra kampene mellem lærere og disci-

ple. Det ville imidlertid blive for omstændeligt at komme ind derpå og gengive dem her.

Hvorledes disciplenes forhold til skolens rektor kunne være i disse tider, ser man bl. a. af Larsens skildring af den forhadte og frygtede rektor og justitsråd Saxtorph. Alene synet af denne mand vakte en sand rædsel og frygt. En af årsagerne hertil var, at han engang havde gennempryget samtlige mesterlectianere, der var i alderen 20 til 30 år, så eftertrykkeligt med riset, at de aldrig glemte ham det. Denne rektor skulle behandles med den største ærbødighed og slavisk underdanighed, hvad man da også forstår af Larsens skildring af et møde med ham på kirkegården. Når disciplene skulle rejse hjem ved de store højtider, måtte de ærbødigst indfinde sig hos ham for at bede om rejsetilladelse. Med frygt og bæven bankede de på døren til rektorboligen. Efter en rum tids venten blev de lukket ind i forstuen, hvor de atter måtte tilbringe en længere ventetid, indtil det behagede rektor at vise sig. Når han kom frem i døren, rakte han hånden ud til kys, og efter at have sagt: »Nå ja, rejs med gud, hils jeres forældre,« modtog han påny underdanige håndkys, hvorpå de skælvende drenge ilsonit forlod huset.

Og alligevel græd disciplene over ham ved hans storslåede begravelse i domkirken i 1787. Tårernes strøm var dog nok så meget fremkaldt af højtideligheden, orgelmusikken og hele det pompøse optog som af kærlighed til den forhadte rektor. Efter hans død, men førend efterfølgeren, professor Tauber, af Larsen skildret som en retlinet og fin mand, tiltrådte, fandt en næsten komisk episode sted, hvor mesterlectianerne led nederlag. De ville prygle en sladderagtig kammerat, der havde været årsag til en voldsom aktivitet med riset. Da denne dreng med rette frygtede de andres vrede, søgte og fik han beskyttelse hos magister Gjør. Af skræk for lectianernes klø turde han ikke gå hjem, men fulgte i hælene på magisteren, da denne gik til sin bolig. I magisterens kammer mente han sig tryk. Men mesterlectianerne

besatte huset og trappeopgangen og satte vagtposter ud. Drengens familie blev urolig, da han ikke viste sig, og sendte tjene-stepigen hen for at hente ham. Hun blev nægtet adgang til huset og sendt hjem. Senere kom en karl, der også blev nægtet adgang. Men nu rykkede faderen i felten. Han var regimentskvartermester ved husarerne. Fulgt af en løjtnant og et par husarer med dragne sabler dukkede han op ved magisterens hus. Først truede han lectianerne, og da disse ikke gav sig, for den rasende fader frem mod dem med sin stok. Derefter gav han ordre til, at ledsagerne skulle trække sablerne og fare løs på drengene. Det virkede. Panik greb dem, og af sted flygtede de i vild uorden. En del bøger og hatte blev efterladt på slagpladsen. »Husarerne tog ingen fanger«, men samlede trofæerne sammen og lagde dem ind på skolen, så at disciplene atter fik deres tabte genstande uden at skulle betale løsepenge. Der kom intet ud af den affære, men kammeraten blev ikke mere afholdt efter dette.

★

I disse år var også Henrik Steffens discipel i Roskilde (1785—87). Han har i sine livserindringer (Was ich erlebte, I, p. 88 ff) indgående skildret sin tid i Roskilde og giver fyldige oplysninger om skolen på forskellige punkter, bl. a. om undervisningen, som han kalder gammeldags og åndløs, ude af stand til at vække interesse. Skoletugten var hård. Mesterlectianernes tyranni var så utåleligt, at han selv blev anstifter af et oprør, som dog fik et andet forløb, end han havde tænkt sig. Den mishandling, hans yngre broder i den anledning blev genstand for af de store disciple, medførte, at en af disse fik en alvorlig afstraffelse med riset af rektor. Siden var mesterlectianerne rasende på Steffens, men turde dog ikke røre ham.

Allerede i slutningen af 1700-tallet havde man fra mange sider øje for, hvor mangelfulde undervisning og skoleforhold var. Forslag til reformer fremkom efterhånden,

og i begyndelsen af 1800-tallet indførtes flere steder væsentlige forbedringer. I 1806 udstrakte man de i de foregående år i København, Odense og enkelte andre steder indførte planer angående forbedring til Roskilde. Og der skete i de følgende år ikke så få forandringer med lokaler, lærere, undervisningsstof og -metoder. Pryglene var dog ikke ukendte fænomener, selv efter at de nye forhold var en kendsgerning. Så gruopvækkende beretninger som de i det foregående skildrede, synes dog ikke at være kendt. Som strafferskab og som »opdragelsesmiddel« forsvandt riset hverken fra skole eller hjem med de nye reformer.

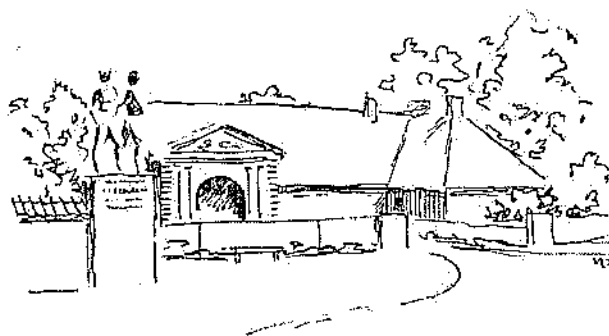
★

Roskilde domskole var i henseende til prygl ikke værre end adskillige andre undervisningsanstalter. Fra forskellige skoler eksisterer der uhyggelige skildringer af mishandling af disciplene; nogle steder nævnes ligefrem dødsfald som følge af voldshandlingerne. Beretninger om sadistiske lærere har man fra Ribe,

hvor en hører i 1700-tallet havde for skik at lade den discipel, han nylig havde straffet med riset, stå i det åbne vindue med riset i armen som en skildvagt, der præsenterer gevær til spot og spe for de forbi-passerende. Odense havde love om afstraffelse, der var mere »humaner« end de fleste andre skolars. Berygtet derimod var Viborg, hvis skolelove må forekomme os barbariske og ligefrem tåbelige i deres raffinerede ondskab.

Latin og prygl, — ferle og ris, — således var fortidens skole i Roskilde som så mange andre steder. Men — som den Riberektor sagde: »Ris gør gode disciple!« Fra Roskilde katedralskole er der i hvert fald gennem århundrederne udgået adskillige disciple, som har kastet glans over den gamle skole ved domkirken.

Ada Bruhn-Hoffmeyer.

Unge Holger

Roskildenser-Samfundets bestyrelse har to Holgere. Gamle Holger, der hedder Rørdam til efternavn og er medlemmerne særdeles velkendt både som en trofast medvirkende ved alle festlige arrangementer og som den første redaktør af dette blad. *Unge Holger* hedder Werner Nielsen til efternavn og kendes også af en del af dem, der har moret sig over komedierne ved Københavnerfesten. Det er ham, der har været far til de sidste års morsomme forestillinger. Det være sagt uden at fornærme forfattere eller skuespillere — for var der ingen Unge Holger, kom der aldrig et velsagt ord ud over rampen eller façon på nogen af de iøvrigt storartede aktører.

Holger Werner Nielsen er student fra 1926, søn af afdøde landstingsmand Henrik Nielsen, der var berømt for sit strålende lune. Holger har arvet dette lune og det hjerte, der også altid var bag hans fars humor. Alle hans aktører kan skrive under

på, at han er det elskeligste menneske, de kender, og de beundrer ham for hans evne til at arbejde en forestilling frem af det almindelige kaos, uden at det noget øjeblik går ud over hyggen og det kammeratlige samvær. Holger er nemlig lidt af en tusindkunstner. Når heltinden ikke rigtig kan finde ud af, hvilket tonefald hun skal lægge i de smægtende elskovs-repliker, forvandler Holger sig til ingenuer for at spille scenen, samtidig med at han passer sin egen rolle, instruerer de øvrige medvirkende og gør det ud for hele orkestret. Han spiller skurk og arrig dame og uartig skoleunge og tre bjæffende hunde på samme tid, han skaffer kostumer og dekorationer, beroliger vrede scenefolk og nervøse primadonnaer, finder bortkomne rekvisiter og vækker suffløren på så blid en måde, at ingen instruktør i hele verden kunne gøre ham det efter.

Og når så det hele er forbi, og man efter premiøren samles for at drøfte festens forløb, griber Holger sin violin og spiller som en anden musikdirektør både lancier og skomagerpolka for at lulle de oprørte gemytter til ro.

Sådan er Holger, og derfor har han ikke blot hovedparten af æren for, at Roskildenser-Samfundets komedier i de sidste år er blevet succes, men også i at den skare af aktører, som medvirker, gerne ofrer deres tid på at være med til at spille for kammeraterne. Der er altid sjov og hygge, når Holger er på spil, og det er en væsentlig grund til, at resultatet bliver godt.

Statisten.

*

R. K. S. som håndbog

Kate Heilbo fortæller i denne artikel, hvorledes hun klarer sig som »ufaglært« lærer for fangerne i Kragsskovhede-lejren ved blot at genkalde sig de pædagogiske metoder, hendes egne lærere på Roskilde Kate-dralskole anvendte. De oplevelser, undervisningen gav hende, prøver hun nu at videregive.

Egentlig skulle man tie stille og gemme sig langt borte på heden, hvor man hører til, for dette skriveri kan kun føre til afsløringen af én selv som »ufaglært lærer«, endda i fritiden. Må jeg spørge, findes der nogen mere suspekt person i dette land end sådan én? Det skulle da lige være en hørespilforfatter. Men, dels må munden løbe over med, hvad hjertet er fuldt af, dels har Roars Kilde en redaktør, der vejrer gamle Roskildensere (og disses klæben ved det forbigangne) selv på de mest skjulte steder. Altså, vi må til det.

En ung fængselsoverlærer med helt sine egne ideer, den altfor tidligt døde cand. jur. Jens Lange, havde fået den overbevisning, at der manglede et »kvindeligt indslag« i undervisningen på Kragsskovhede-fængsløts skole. Da han samtidig udbyggede aftenskolen (dagskolen

har »rigtige« lærere!) med en række fag, engagerede han også en række timelærere, hver med sit lille speciale. Og her var det, at der første gang blev plads for »kvindelige indslag«. Senere gik Jens Lange videre og anbragte faguddannede kvinder i dagskolen også.

Spørgsmålet om de særlige elever på denne aftenskole kan vi springe over, for de indsatte i fængslet er ikke mere særlige end de vidt forskellige mennesker, der tilfældigt mødes i enhver anden skole for voksne. Noget andet var, om man selv havde noget bag sig, der kunne veje lidt op mod det manglende eksamensbevis, som i hvert fald udenforstående straks vil spørge så venligt efter. — Ja, Jeg havde jo i al enkelhed den samlede lærde skole i Roskilde!

At tænke tilbage på lærerstaben anno 1936 er ganske som at gen-

nemse en fuldt færdig lærebog i »Pædagogik afstemt efter temperament«. Lad os blade i den — standse et par steder og gøre notater for vordende pædagoger.

Allerførst slår vi op på Schönau og hans engelsk. Husker I hans leveregel, alle I fra III ns 1936, — »Gentagelse er lærdommens moder«, *repetitio est mater doctrinae* (for han forsynede os jo både med det engelske og det latinske), alle vore fejl blev automatisk til boomerang'er, der ramte os i hovedet igen dagen efter, at vi havde slynget dem ud. Thi da trak han sin sorte lommebog op og spurgte, kun ganske lidt irriteret: Nå, hvordan staves så the eighth, Frits Hellborn? Den dag i dag kan man roligt ringe samme unge mand op og stille samme spørgsmål, han vil stave rigtigt til det trossede »ord«, som ikke er et ord, men et tal. Ved simpelthen at hugge den idé og overføre den på mere praktiske gløser oplever jeg, at engelsk-holdet, inden jeg overhovedet har fået døren til klassen lukket op, råber hver sine fejl i smukt rettet tilstand, bare for at få fred. Samtidig erklærer de, at det desværre er dem umuligt at glemme de udtryk, de een gang har fået ind med boomerang. Det lyder pedantisk. Men Schönau havde også andet at vise end sine håndgribelige metoder. Han var selv et helt kaptel om at være: udholdende, tålmodig, velforberedt til det yderste og vigtigst: han skjulte kun dårligt sin forelskelse i Shakespeare og Cicero.

Første notat kommer da til at lyde omtrent sådan: Pinlig nøjagtighed og punktlighed, først og fremmest hos læreren. Men intet lykkes, medmindre læreren giver sit personlige vidnesbyrd om at her er noget at dyrke, at holde af, at tage op for at lære det at kende fuldtud.

Den slags vidnesbyrd mødte vi gang på gang. Som når lektor Skov læste franske digte op på sit fuldendte sprog og en dag slog over i spansk lyrik for vore undrende, men meget modtagelige øren. Uden straks at forstå, var man dog ramt afgørende fra spansk side og — måske — beredtes dengang éns senere veje imod Federico Garcia Lorca's forunderlige vers.

Lektor Arhning kan ikke have anelse om, at dét, der står tydeligere for mig end det samlede Nordens historie i skoleudgave for gymnasiet, er en meget enkel replik, han en dag udslyngede, da han pludselig satte af fra katedret, landede midt i klassen og brød ud: »Dét vil jeg sige Dem, dette er interessant!« Ærlig talt, vi havde ikke rigtig hørt den sidste passage, men nu fængede ilden fra denne brændende fakkel i form af vor ellers stille-talende lærer, og vi gav os virkelig til at undersøge sagen. Samme fakkel var over os, så snart vi nærmede os Arhning's Roskilde domkirke, og vi holdt da ivrigt vore små, åndelige julelys frem for at få tændt vægen.

Kate Heilbo

fortæller følgende om sig selv: f. Nors, st. 36, cand. phil. (om jeg må be'), journalist ved Roskilde Tidende 1937—43. Gift med vicefængselsinspektør, cand. jur. H. J. Heilbo, statsfængslet på Kragshovede, Vendsyssel. 2 børn, husmoder af overbevisning. Fra januar 1950 desuden sprog-lærer og studiekredsleder i fængslets aftens-kole. Menes at være irriterende tilfreds med alting. En enkelt beklagelse: Der går for få timer på et døgn. Hidtil største offentlige hverv: Medlem af Roskildenser-Samfundets bestyrelse 1940—47.

Nyt notat, en advarsel: Studie-kreds-leder, bliv ved din hobby!

For De kunne da ikke tænke Dem, vel lektor Kjær, at jeg fore-læste i matematik. Vær rolig, den slags sker ikke. Jeg ser for mig Deres ansigt, når det uundgåeligt var min tur til at blive hørt — selv i matematiktimen støttede jeg mig nemlig til nyttige latinske sentenser, såsom: bene vixit, qui bene latuit. — De havde et udtryk, så smerte-

ligt som man kunne tænke sig det hos Eugene Ormandy, hvis det var mig, der havde overtaget valdhornet i radiosymfoniorkestret. Og dog gjorde De mig uret — for den dag, da De gav en fremstilling, afpasset for sproglige lægmænd, af Einsteins relativitetsteori og uvilkårligt var revet med selv, da løftede De en flig af det meget tykke tæppe, der adskilte en matematisk analfabet fra skønheden i tallenes verden! Da kunne jeg have været reddet.

Og hvorfor kan man ikke slippe fra sin interesse for græske oldtids-anliggender, og hvorfra denne hang til Sofokles og til alt sydende drama efter ham? Det må kunne spores tilbage til *Rathsack*, der var en hel smittekilde af inspiration, når han kastede sig ud i de græske tragedier og opførte dem, med kor og det hele, som one-man-show. Hans grå, pæne jakkesæt var en forfærdelig anakronisme for os, toga havde været den rigtige klædning for en så Zeus-agtig person. Men toga var og blev for koldt til klimaet i Bondetinget.

Nyt notat: hold inspirationens damp oppe!

Tænk på *Aksel Schiøtz*, dengang nyankommen i skolen som ung cand. mag. I sangtimen, for man er vel »elev af Aksel Schiøtz«, var han noget af et stormvejr — han slog an til det herlige kor i »Maskerade«, ikke med taktstok, men med hele sig selv — han knugedes til gulvet

over de vildtvoksende toner, vi havde sendt ud i rummet — de var en fornærmelse mod Carl Nielsen, ja mod alle komponister fra Buxtehude til Bentzon, et overlagt mord på alt stort og skønt heneden osv. osv. Og intonationen, det var mest den, der var oprørende, gudsjammerlig . . . Næ, nu skulle vi se, hvordan man intonerede. Pludselig stod han i den anden ende af salen, trukket op som en urfjeder og ventede anspændt igennem de små hidsige taktslag, der varslor korets store eksplosion. På slaget sprang han højt op i luften, så de første gjaldende toner: »Kehraus!« bogstavelig alt fik afsæt. Han tog jorden flere meter fremme og fortsatte i rivende tempo i hele salens længde. Det var vidunderligt. Og dér stod vi og måbede. Han var i det øjeblik som selve melodien, der jo netop styrter sig ud over tilhørerne i frygtelig overgivenhed. Det var også meningen. Vi skulle med øjnene se det, som vor noget slæbende musikalitet ikke havde kunnet fatte på øre. Og de tre—fire sekunder, den kostelige forestilling havde varet, havde han i et glimt vist os, hvad han selv havde set i en opgave.

— — —

Gå hen og gør ligeså. Ja tak, det er meget nemt sagt, men hvordan går det, når man er midt i det og vil både leve op til fortiden, når den var bedst, og til sine egne uforgribelige meninger om sagerne? Man kan kun forsøge, med oprejst pan-

de. Om det lykkes eller mislykkes er en historie, der heldigvis ikke skal skrives op her. Men ingen skal komme og sige, at man ikke havde fået grundregler med på vejen!

Kate Nors Heilbo.

*

Kontingentet

andrer 10 kr. for medlemmer over 25 år, ellers 4 kr., og bedes indbetalt på Roskildenser-Samfundets postkonto ved hjælp af indlagte indbetalingskort i løbet af en måned.

Føler nogen trang til samtidig at sende et bidrag til understøttelsesfonden, stort eller lille, er et sådant meget velkomment. I det forløbne regnskabsår har vi haft den glæde at modtage fra forskellige medlemmer bidrag på ca. 845 kr., hvorfor jeg herved på bestyrelsens vegne bringer givne en hjertelig tak.

Alle dimittender og jubilarer modtager dette nummer af *Roars Kilde*. Vi håber på mange indmeldelser.

A. WERNER

Den gode kammerat på godt og ondt

I de senere år har Roskilde Katedralskole fået stadig flere legater, der ikke som tidligere bliver givet som belønning for det, man i gammeldags forstår ved »udvist flid og dygtighed«, men for godt kammeratskab. Da skolens lærere og elever utvivlsomt må have en vanskelig opgave med at udvælge de gode kammerater, der skal belønnes fremfor andre, har vi bedt adjunkt Knud Whitta Jørgensen fortælle om, hvad man forstår ved en god kammerat og om kammeratskabet i skolen i almindelighed. Det er ikke tilfældigt, vi har valgt Whitta Jørgensen. Han har selv i usædvanlig grad forstået både at være en dygtig lærer og elevernes gode ven.

R edaktøren har bedt mig skrive om kammeratskabet i skolen; det er med betænkelighed, jeg adlyder. Det kunne vel bedre gøres af en af de elever, der til daglig lever i dette kammeratskab.

Mange hævder — muligvis med rette — at de moralske normer ikke står så højt i kurs i vore dage som tidligere. Men et par ting af delvis moralsk indhold er dog igen. Hygiejnen er næsten en religion for flere mennesker, og godt kammeratskab betragtes som moralens første bud. Man stiller måske ikke længere strenge moralske krav, men man forlanger dog, at folk børster deres tænder og opfører sig som gode kammerater.

Alle skolefolk tilstræber da også et godt kammeratskab mellem deres elever. Eleverne tilstræber det samme. Her hersker altså den skønneste enighed mellem parterne; en anden sag er så, at der let kan opstå uenighed om fortolkning af begrebet: Godt kammeratskab. Er det t. ex. godt kammeratskab at skrive sin hjemmeregning af? Lærerne mener vel nej og eleverne ja. Hvis man ved godt kammeratskab vil forstå et gnidningsfrit samarbejde og et godt sammenhold indenfor en gruppe, så må man

vist indrømme, at gruppens medlemmer selv bedst kan skønne, hvad der er godt kammeratskab.

For en lærer på Katedralskolen er det altid en oplevelse at få en ny 1ste mellem. De små unger møder med en ubegribelig tillid til læreren, som de betragter som en faderlig ven. De fortæller ham om alle deres små oplevelser. Mange forsøger at indynde sig hos læreren, og alle vil glimre — gerne på bekostning af de andre i klassen. Er der nogen, der har forsyndet sig, finder læreren let den skyldige; der er altid nogen parat til at sladre. Denne — for læreren så behagelige tingenes tilstand — varer imidlertid ikke længe. Snart er kammeratskabet opstået og en fælles optræden overfor læreren vedtaget. Det viser, hvilke idealistiske og uegennyttige mennesker vi lærere er, at vi kun ønsker denne udvikling fremmet.

Kammeratskabet bliver dog sjældnere fuldstændig etableret i en mellemskoleklasse. Der er næsten altid en eller anden, der står udenfor. Det er trist at iagttage, men hvad skal man gøre? Det er vel tit de pågældendes skyld; de kan vel selv være dårlige kammerater, men det kan og-

så dreje sig om en lovlig dydsmønstret elev, en kedelig pige eller en sky og klodset dreng.

I gymnasielklasserne er der næsten altid godt kammeratskab, og kammeratskabet omfatter — takket være gymnasieforeningen »Hroar« — næsten hele gymnasiet.

Fornylig har vi jo på skolen fået en lejrskole i gang. Det virker i høj grad fremmede på kammeratskabet. Jeg var ude for en genert mellemskole dreng, der mødte i lejrskolen med det alvorlige handicap, at hans moder havde sendt tykke dyner med, for at han ikke skulle fryse om natten. Trods dette lykkedes det ham i løbet af lejrskoleopholdet for første gang at blive accepteret af sin klasse. Alt hvad en klasse foretager i fælleskab udenfor skoletiden — rejser, udflugter o. lign. — styrker sammenholdet. I de senere år er der indført noget nyt på skolen, nemlig klassefester. En klasse samles om aftenen på skolen med deres klasselærer — eventuelt flere lærere — og så morer de sig på forskellig vis med dans og leg.

Naturligvis må det betragtes som et stort gode, at klassekammerater kommer godt ud af det med hinanden. De bliver glade ved at komme på skolen, tilfredse med tilværelsen, og skolearbejdet glider lettere.

Set fra lærerens synspunkt er kammeratskabet imidlertid ikke altid et ubetinget gode. Mange døvne snyder sig for deres forpligtelser takket være kammeratskabet. Det er ikke ualmindeligt, at hjemmeregningen er skrevet af, og for sprogtimerne oversætter de dygtigste for de andre. At hjælpe en betrængt med lidt hvisken betragtes som særdeles fortjenstfuldt, og når der er prøveregning, må læreren være ualmindelig vågen for at undgå snyderi. Nogle lærere holder prækener om, at den slags er dårligt kammeratskab. Det er vist nytteløst; eleverne ved selv bedst, hvad man venter sig af en kammerat, nemlig hjælp i en kritisk situation. Elever betragter ikke snyderi som moralsk forkasteligt — i hvert fald slet ikke snyderi, der går ud på at hjælpe andre. Fra min skoletid husker jeg, hvorledes de dygtigste til matematik ved

prøveregningerne havde fordelt de svagere elever mellem sig. Vi var meget forargede over en af de dygtige, som nægtede at være med til dette system, men tværtimod afleverede, så snart han var færdig, i stedet for som »hæderlige« personer at lave afskrifter til cirkulation.

Når moralprincipper kommer i konflikt, sejrer det stærkeste. I skolen er kammeratskabet det stærkeste. F. ex. betragtes det som rimeligt at lyve, når det gælder om at dække en kammerat. Man kan jo se forskelligt herpå; jeg synes, en lærer må undgå at bringe en elev i en situation, hvor han må stikke en plade for at redde en af sine kammerater.

Kammeratskabet kan medføre ulemper og ubehageligheder for den enkelte. Man kan blive tvunget med i noget, man ikke kan lide. En classes fællesoptræden i en sag kan være dikteret af en lille flok, der råber højt, mens flertallet egentlig hellere ville have haft det anderledes. En flittig elev må vel undertiden ærgre sig, når andre — uden at have bestilt et hak — høster frugterne af hans mange gloseopslag derhjemme. En dygtig fyr kan nok også synes, det er noget bittert, når en anden får æren for hans snedige løsning af en matematisk opgave. Men trods alt dette er kammeratskabet i skolen dog en værdi, som man, såvidt jeg ved, endnu ikke omtvister.

Kammeratskabet på Katedralskolen er virkelig fortrinligt. Dette fremgår også af, at eleverne holder af skolen. Mange er kede af at forlade skolen efter eksamen, og flere følsomme piger har fældet tårer sidste skoledag. (Man kan vist gå ud fra, at dette vandpjaskeri gælder kammeraterne og ikke undervisningen.) Mange gamle elever længes de første år efter eksamen tilbage til skolen, hvor de levede en forholdsvis tryk tilværelse, omgivet af gode venner. Roskildenser-Samfundets store medlemstal vidner også om kammeratskabets hold i de gamle elever.

På Roskilde Katedralskole er der de sidste år ved translokationerne uddelt legater til »den bedste kammerat«. Det var specielt

dette, redaktøren interesserede sig for. Hun ville gerne have lidt at vide om de besværligheder, der er forbundet med at finde gode kammerater. »Er det dem, der hvisker i timerne, eller er det dem, der højner klassens gennemsnit ved at få ug'er og huske læreren på, at han har glemt at give stiløvelse for til næste gang?«

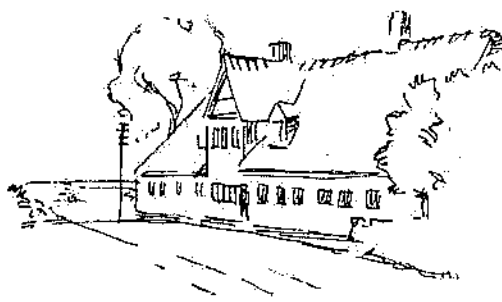
Ja, det er lettere at uddele flidspræmier end legater til gode kammerater. Det eneste permanente legat, skolen har til en god kammerat, er »Henning Bender Hansens Mindelegat«. I bestemmelserne for dette legat står, at det uddeles hvert år med 100 kr. til en student, der har virket fremmende på kammeratskabet i skolen. Legatet gives uden skæven til eksamensresultat eller trang. Bestyrelsen for legatet bestemmer selv — efter samråd med skolen — hvem, der skal have legatet.

Jo bedre kammeratskabet er i en klasse, desto vanskeligere kan det være at fremhæve en af kammeraterne. For nogle år siden sagde en dreng i III g. det til mig omtrent på følgende måde: »Det er noget underligt noget med det legat. Når vi alle sammen er gode kammerater, er der ikke nogen, der er den bedste!« Det var fuld-

stændig rigtig set, men det forhindrede ikke, at samme dreng et år efter selv fik legatet.

Udfra den naturlige forudsætning, at kammeraterne vel selv bedst kan afgøre, hvem der er den bedste, har rektor forsøgt at lade studenterne stemme om det; men det giver ikke nogen klar afgørelse, bl. a. fordi hver klasse har sine kandidater. Lærerne må selv finde ud af, hvem de vil anbefale. Hvis man har været på lejrskole med studenterne eller ude at rejse med dem, kender man dem så godt, at man kan finde et værdigt emne. Det har endnu ikke været dydsmonstre eller topscorere til eksamen, der har været hentet frem, men det kan måske komme, for de er vel også udmærkede kammerater. Det har måske snarere været dem, der hviskede i timerne. Hidtil har man altid fundet nogle, som de andre undte legatet, så man har vel ikke ramt helt ved siden af. Det har også altid været studenter, som lærerne kunne lide. Dette bør ikke forekomme læseren betænkeligt, for en god kammerat blandt studenterne vil altid have egenskaber, som også lærerne sætter pris på.

K. Whitta Jørgensen.

Sagen om legatet lykkelig endt

Redaktøren har ønsket en samlet fremstilling af denne sag, som jeg i dens forskellige faser har haft lejlighed til at omtale på de to sidste års generalforsamlinger.

Det er medlemmerne bekendt, at lensgreve Ahlefeldt i 1928 indstiftede et legat til Roskildenser-Samfundet med en årlig portion på 500 kr. Legatbeløbet udbetaltes første gang i september 1928.

I 1947 afgik lensgreven ved døden, og ifølge hans testamente skulle udredelsen af de 500 kr. årlig påhvile universalarvingen, dog således at executorerne kunne frigøre boet ved af boets midler at henlægge den tilstrækkelige kapital til legatet i Bikubens forvaltningsafdeling.

Ved boets afslutning indbetalte derefter executorerne til Bikubens forvaltningsafdeling midler til sikring af det årlige legatbeløb, men havde i kapitalen fradraget den af executorerne beregnede arveafgift kr. 2.565,—. Dette afdrag i kapitalen ville bevirke, at Roskildenser-Samfundet fremtidig kun fik ca. 400 kr. udbetalt årlig.

Imod dette protesterede Roskildenser-Samfundet såvel over for

executorerne som over for universalarvingens sagfører, der dog stadig hævdede, at det ikke kunne påhvile boet at betale arveafgiften.

Da bestyrelsen for Roskildenser-Samfundet stadig ikke kunne erkende, at dette standpunkt var rigtigt, idet man følte sig overbevist om, at det havde været lensgrevens hensigt, at legatportionen netop skulle udgøre de 500 kr. årligt, besluttede man sig til at overdrage sagen til højesteretssagfører Franz Bülow, som ved sin behandling af sagen kom til den opfattelse, at der overhovedet ikke skulle betales arveafgift, således som legatet var oprettet. Han hævdede, at legatet ikke var en værdi, der tilfaldt Samfundet ved lensgrevens død, men et gældskrav, der påhvilede ham i levende live og efter hans død hans bo, idet legatet jo som nævnt allerede var oprettet og trådt i virksomhed i 1928.

På dette stadium befandt sagen sig ved min redegørelse på sidste generalforsamling.

Det lykkedes højesteretssagfører Bülow at trænge igennem med sin opfattelse overfor Skattedepartementet, hvorefter dette tilbagebetalte det erlagte afgiftsbeløb til executorerne, som derefter har indbetalt det til Bikubens forvaltningsafdeling, og herved er til alle parter tilfredsstillelse denne sag bragt til en lykkelig løsning.

København, den 27. august 1952.

H. Sprechler.

Hilsen fra Roskilde

Roskildenser-Samfundets uforglemmelige formand, lensgreve F. Ahlefeldt Laurvig, var i mange henseender i uoverensstemmelse med sin samtid, også hvad ord-taler angår. Medens det store flertal ønsker få og korte taler, var en middags succes for ham ene afhængig af, om den var spækket med mange og lange taler. Han foregik i så henseende andre med et godt eksempel. Ved en sådan lejlighed udtalte han bl. a.: Ser man på Roskilde i dag og drager sammenligning med sin ungdoms skoleby, er alt forandret, nyt og fremmed. Skolen er bygget om, domkirken er molesteret med et byzantisk kapel, domkirkepladsen er omskabt til et fæstningsanlæg med truende mure mod nordvest, Rådhus-torvet er blevet en ørken, og gaderne er fulde af ukendte butikker med ukendte indehavere. Ak, hvor forandret! Een ting er der dog tilbage fra gamle dage, en eneste ting, der består uforandret gennem årene og i dag præsenterer sig aldeles som dengang:

»Prinsen«s sal!

★

Lensgreven har ret. »Prinsen« fejrede sidste år sit 75 års jubilæum, og i den anledning blev salen grundigt istandsat, men jeg tør love, at lensgreven ville have godkendt restaureringen. Trods de mange penge, arbejdet kostede, er »Prinsen«s sal heldigvis uforandret af skikkelse, og enhver roskildenser vil sandelig også have sig meget frabedt, at det nogen sinde sker.

★

Men alt det andet må vi finde os i. Endnu da Christian X bisattes, skrev et hovedstadsblad overlegent om den lille by med de krogede gader og de toppede brosten, idet bladet mellem linjerne lod skinne

igennem, at det virkelig var utroligt, at en konge kunne tænke sig at lade sig begrave i sådant et hul.

Kort tid efter tog byens råd sig sammen og hev brostenene op i Algade, og nu slikker bilgummiet kælent hen over asfalten, ligeså fint som på Champs Elysée hele strøget igennem, altså lige til vi når Støden, hvis navn man formentlig af pietetshensyn ikke vil ødelægge betydningen af. Og så er der jo da også Hersegade, som automobilmekanikerlauget holder sin hånd over. Her har vi nemlig det eneste sted i byen, hvor en vogn med 100 % sikkerhed kan afprøves for raslen, så gaden må blive, som den er.

★

Nå, hvad biler angår, bliver vi fri for en hel masse i nærmeste fremtid, fordi de får to store ringveje at slippe udenom Roskilde på. Skulle en bil overse den ydre ringvej, kan den endnu nå at redde sig fri af Roskilde ad den indre. Vi håber trods disse nedslående udsigter, at en enkelt turist stadigvæk kan finde domkirken, der iøvrigt ikke er nær så berømt i udlandet, som vi indbilder os, selv om den fortjener at være det.

★

Man har muligvis taget hensyn til de nye ringvejes turistbegrænsende egenskaber ved indretningen af turistbureauet i en kiosk på torvet. Det kan i virkeligheden ikke være mindre, hvis der skal være plads til een turist. »To må man være, om livet skal lykkes«, står der i sangen, — men så må den anden stå ude i regnen, medens den ene bliver informeret om byens seværdigheder. Jo, naturligvis regner det, det gør det jo altid.

Der er fire kategorier af vandrere: 1) de,

der er ude med tommeltotten og derfor kan køre direkte til færgelejet i Korsør ad ringvejene, 2) de, der kører på cykel, indtil en lastbil tager cyklen op og derved skaffer dem lykkeligt udenom byen, 3) de, der kører på cykel og vedbliver at køre på cykel, til de når Roskilde og 4) de, der vandrer. Fælles for alle fire kategorier er, at ingen af dem går på deres ben; gruppe 4 eksisterer nemlig kun som et tankeeksperiment. Hvor jeg vil hen med det? Jeg vil til Roskilde, — med cyklerne altså; vi samler nemlig på dem, — skulle man i hvert fald tro. Først den, der har set det hurumhej af cykler, der udfolder sig på Hestetorvet ved nat og dag, ved hvad ordet kaos virkelig dækker over. For hver dag bliver der flere og flere, hvilket muligvis har sin naturlige forklaring deri, at den stedfindende intense sammenfiltrering af herre- og damecykler har familieforøgelse til følge.

★

Nøden har tvunget det adelige jomfrukloster (undskyld den bratte overgang) til at sælge sine byggegrunde langs hovedgaden, og så er Klostermarken og Birthe Margrethe-anlægget fulgt med i købet, og det har pyntet svært på dem. De 50.000 kroner, der er ofret på istandsættelsen, har vel nok gjort underværker. Lyse, åbne og venlige er parkerne blevet med store dejlige træer på bølgende sletter, hvor ingen sprittere og andre deslige personer mere har mulighed for at fjæle sig. Muren langs

Algade er revet ned, og snart rejser der sig i stedet høje huse med flotte butikker i; nej, nej: en bank og et blad, på det at overgangen fra den døde mur ikke skal være altfor voldsom.

★

Ak, hvad kan der ikke fortælles om Roskilde? Om den gamle eksercerplads, der nu har givet plads for et mægtigt socialt boligbyggeri, om bispeembedets have mellem Rådhusørvet og domkirken, som vi gerne vil gøre offentligt tilgængelig fra torvet, om den nye stadsgartner, der ikke følger den hævdvundne skik at klynge blomsterne op i lygtepælene, men pænt lader dem blive ved jorden, om byfesten, der i år for første gang var flyttet fra torvet til byparken formentlig med den bagtanke, at fyrværkeriet kunne skaffe os af med gasværket, der virkelig er opsigtsvækkende uheldigt placeret, om katedralskolens sportsplads, der nu endelig bliver til alvor (nå, ja, der mangler altså endnu et par afsluttende forhandlinger, hvad der forresten har gjort i 35 år), om rensningsanl . . . , næ stop, alt må have en ende. Redaktøren bad om en lille artikel, men hvad skrev ikke madame de Sevigné til sin datter: Jeg ville have sendt dig et kort brev, men min tid er knap, så brevet er derfor blevet langt.

Det er gået mig lige sådan. Undskyld.

Hans Rønø.

Årets jubilarer

Ved redaktør, cand. mag. Povl Engelstoft

60 års jubilarer

Studenterne fra 1892

- Brun, Constantin*, godsejer, cand. jur., Skullerupgård, d. 23. sept. 1944.
Galskjot, J., overretssagfører, Brogade 11—13, Køge.
Hansen, H., pastor emer., Bagsværdvej 221, Bagsværd.
Holmblad, V., kontorchef i Generaldir. for Post- og Telegrafvæs., d. 26. okt. 1942 p. Frbg.
Jantzen, C. F., civilingeniør, Prinsesse Alexandrines Allé 15, Charl.
Jensen, J. C., realskolebestyrer i Fjerritslev, d. 25. april 1910.
Kalkar, Kr., pastor emer., d. 27. jan. 1948 i Næstved.
Kragh, E., pastor emer., d. 16. sept. 1952 i Kbh.
Kramer-Petersen, H. M., læge i Århus, d. 31. okt. 1950.
Mathiesen, F., ingeniør, Strandhøjsvej 4, Charl.
Matthison-Hansen, lærer, d. 26. marts 1949 i Kbh.
Moltke-Huitfeldt, A., greve, ritmester, Misseröd, Höör, Sverige.
Petersen, P. Mayntz, fhv. direktør for Statsprøveanstalten, d. 24. juni 1945 i Hell.
Smith, O. A., lektor i Birkerød, d. 16. febr. 1942 i Hillerød.

Realisterne fra 1892

- Andersen, A. P.*, sagfører, d. 13. maj 1929 på Frbg.
Hellesen, E. C., grosserer, d. 15. maj 1933 i Kbh.
Larsen, J., fhv. gårdejer, rentier, Solvang, Allerup pr. Højby, Fyn.
Mathiasen, J. L., manufaktur lærling, d. 28. sept. 1894 i Roskilde.
Olsen, O. L., direktør, Breidablik, Lyngbyvej 385, Gentofte.
Petersen, K. M., grosserer, Prinsessegade 63, Kbh. K.
Rogers, A. R., fhv. postmester, d. 25. sept. 1943 i Kbh.
Sørensen, L. C., løjtnant, fuldmægtig i Creditforeningen, d. 9. marts 1939 i Kbh.
Valentiner, J. E., fhv. forpagter, Hastrup, Køge.

4. classes hovedeksamen 1892

- Barner, C. O. F.*, forpagter, d. 23. dec. 1923 i Farum.
Mess, O., cand. pharm., Næsbyholmvej 12, Brønshøj.
Selchau-Hansen, A., overmontør hos F. L. Smidth & Co., d. 16. juni 1914 i Rusland.

50 års jubilarer

Studerterne fra 1902

- Aaskov, H. P.* (tidligere Villadsen), læge, d. 24. dec. 1920 i Kbh.
Andersen, N. C., læge, d. 4. juli 1931 på Frbg.
Frederiksen, Ove K., overretssagfører, Holmens Kanal 5, Kbh. K.
Poulsen, V. B. W., ingeniør, 807 St. Christophs Road, Richmond 26, Virginia, USA.
Toft, H. R., kancellisekretær ved det danske gesandtskab i Madrid, d. 31. marts 1922.
Voss, A., overlæge, Nibe, d. 23. juli 1948.

Realisterne fra 1902

- Augsburg, J.*, apoteker i Roskilde, d. 19. marts 1948.
Balslev, Henrik, tandlæge, Nørrebrogade 8, Kbh. N.
Christophersen, V. C., overassistent hos Burmeister & Wain, Ved Amagerport 9, Kbh. S.
Enevoldsen, Vald., cand. pharm., afdelingsleder i Medicinalco, d. 17. maj 1926 i Roskilde.
Erbe, Victor, sparekassedirektør i Roskilde, d. 4. febr. 1945.
Funch-Rasmussen, E. R., maskinist, d. 21. febr. 1909 ved Niagara.
Kristensen, William, tømrermester, Dronn. Margrethevej 22, Roskilde.
Nielsen, N. O. S., manufakturhandler i Frederikssund, d. 21. april 1942.
Nielsen, N. P. C., fhv. postkontrollør, Frederiksberg Allé 11, Kbh. V.
Schou, H. J., fhv. overlæge, d. 2. maj 1952 i Holte.
Tange, Poul, bankbogholder i Roskilde, d. 16. april 1924.

4. klasses hovedeksamen 1902

- Haugsted, Chr. W.*, apoteker, Fortunvej 12, Charl.
Nielsen-Skensved, Ejnar, proprietær, Nylandsgård pr. Havdrup.

40 års jubilarer

Studerterne fra 1912

- Andersen, H. C.*, kommunelærer, Nakskov.
Arctander, Agnes, gift med legationsråd Schrøder, Det danske Generalkonsulat, Heimhuderstrasse 75, Hamburg.
Askgård, Ejnar, lektor, Ribe.
Benzon, Vilh. v., skovrider, Løvenholt pr. Tem.
Christensen, A. C., adjunkt, d. 12. nov. 1941 i Gentofte.
Christensen, Svend, dyrlæge, forpagter, Fårevejle.
Elmenhoff, Billy, læge, dr. med., d. 17. okt. 1948 i Kbh.
Glahn, Poul Egede, stadsdyrlæge, Jernstøbervænget 7, Køge.
Harboe, Holger, landsretssagfører, Parkøvsvej 6, Gentofte.
Harboe, Knud, stud. jur., d. 29. jan. 1915 i Kbh.
Henningsen, Frits, ambassaderåd, d. 15. nov. 1951 i Kbh.
Knudsen, Helga, gift med lærer Hoffmann, Åhavevej 13, Silkeborg.
Larsen, Kristian Paulsen, dyrlæge i Arden, d. 26. okt. 1935.
Nørgaard, Eilert Leuning, direktør, Ringstedgade 40, Næstved.
Poulsen, Ove Helmuth, kontorchef i Bank of Liggett, New York, d. febr. 1923.

Rasmussen, Agnes, gift med købmand Chr. E. Nielsen, d. 8. jan. 1946 i Hellerup.
Rasmussen, Herman, revisor, Århus Plads 4, Kbh. Ø.
Rørdam, Holger, teaterinspektør, Bakkevej 10, Kbh. F.
Skov, J. E. Theilmann, civilingeniør, Eggersvej 39, Hellerup.
Thomsen, Ejler, politimester, Nyborg.
Thorning, Just, teaterforlægger, Kirsten Piilsvej 1, Charl.
Wied, Johan, fabrikant, d. 8. jan. 1945 i Usserød.

Realisterne fra 1912

Blichfeldt, O., revisor, V. Voldgade 115, Kbh. V.
Brack, Fritz, fabrikant, d. 31. marts 1949 i Hellerup.
Buchwaldt, Karoline, gift Pihl, tandlæge, Slagelse.
Christiansen, Georg, kontorassistent ved DSB, Østre Stationsvej 7, Rungsted Kyst.
Clausen, Sigrid, gift med lektor G. Hansen, Kalundborgvej 66, Holbæk.
Dige, A. H. B., rutebilejer, Smedevej 53, Ølsemagle Lyng pr. Køge.
Götzsche, Ellen, gift med toldforvalter Frederiksen, Silkeborg.
Henningsen, Harald, inspektør, Teglværksvej 4, Slagelse.
Løppenthin, F., direktør, Spegerborgvej 14, Skælskør.
Myhre, Margrethe, gift med prokurist Ostermann, Værnedamsvej 9, Kbh. V.
Nielsen, Jenny, assistent, Pileallé 17, Kbh. F.
Nielsen, Knud, farmer, Vatine, Alberta, Canada.
Nielsen, Mary, telegrafassistent, gift med telegrafmester i Post- og Telegrafvæsenet
C. A. Petersen, Geysers Allé 10, Kbh. S.
Pedersen, Harald, købmand, Valbyhus, Tåstrup.
Enggaard-Pedersen, arkitekt, Frederiksborgvej 33, Roskilde.
Vest, Michael, hospitalsfunktionær, Damhuset, Lille Rørbæk pr. Oppe Sundby.

25 års jubilarer

Studerterne fra 1927, nyspr.

Andersen-Rosendal, Jørgen, redaktør, cand. jur., Vesterbrogade 71, Kbh. V.
Biering, Gustav, redaktør, Mariendalsvej 65, Kbh. F.
Carstensen, Aase, sekretær, Kirkestræde 6 D, Roskilde.
Engberg, Gudrun, gift med professor, dr. jur. Ernst Andersen, Egernvej 41, Kbh. F.
Engelstoff, Jørgen, direktør, Tårnbæk Strandvej 59 P, Klampenborg.
Gjørup, Karen A., g. m. sognepræst R. J. Eilstrup Rasmussen, Egeslevmagle pr. Skælskør.
Gram, Ruth, cand. mag., gift Elmby, Solsortvej 43, Kbh. F.
Hansen, Gudrun J., stud. med., d. 5. juni 1933 i Næstved.
Himmelstrup, Johs., lektor, Niels Juelsgade 15, Kbh. K.
Jensen, Henry A. Erland, nu: Erland-Jensen, Henry, prokurist, Stenklovervej 12,
Kbh. NV.
Lauridsen, Henning Kølback, stud. mag., d. 3. okt. 1932 i Kbh.
Schönau, Harald, prokurist, translator, Høyrups Allé 2, Hellerup.
Vilhelmsen, Bodil, skoleinspektør, Absaløns Skole, Roskilde.
Wiuff, Mogens, sagfører, cand. jur., Skibbrogade 55, Kalundborg.

De nysproglige studenter årgang 1927: I forreste række fra venstre ses: Henry Erland Jensen, Aase Carstensen, Bodil Wilhelmsen, Gudrun Engberg, Ruth Gram, Gudrun Hansen, Gustav Biering. I bageste række: Jørgen Andersen-Rosendal, Johs. Himmelstrup, Harald Schönau, lektor Mørthorst, Mogens Viuff, Kølæk Lauritzen og Jørgen Engelstoff.

Matem.

Andersen, Gunhild, kommunelærerinde, Algade 24, Roskilde.

Andersen, Find, læge, V. Boulevard 4, Kbh. V.

Bom, Frøderik, afdelingslæge, Brænderigården, Viborg.

Gravesen, Carl Chr., direktør, Borgmester Jensens Allé 14, Kbh. Ø.

Jensen, Svend Anker, eksportør, Malmbergsvej 22, Holte.

Larsen, L. Melchior, lektor, Sønderport 3, Århus.

Poulsen, Poul, landmand, Ryesgade 15, Nykøbing F.

Realisterne fra 1927

Andersen, Borghild, gift Vigild, Ørumsgade 2, Århus.

Andersen, Else, gift med pastor Schjørring, Apenrader Weg 2, Rendsburg.

Andersen, Margrethe, bogholderske, Lindevej 6, Roskilde.

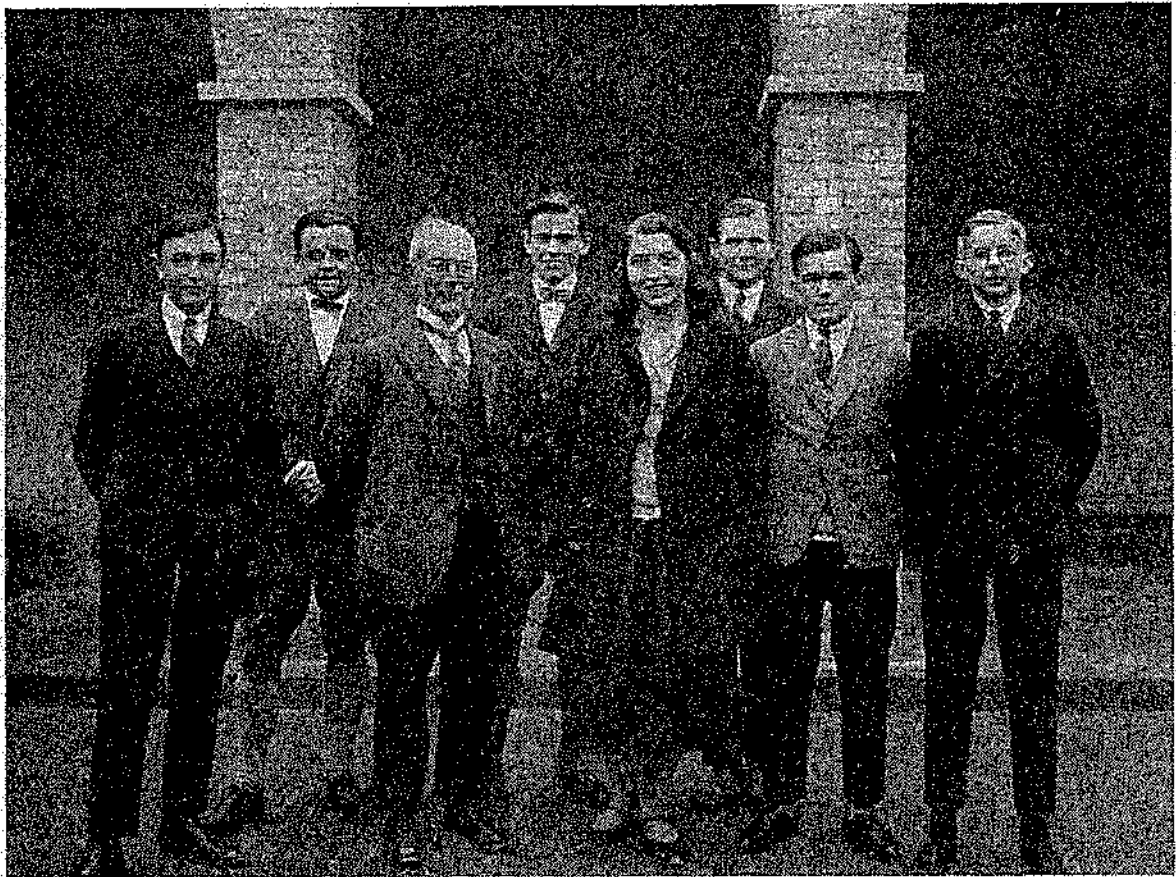
Bang, Aase, organist, Seksgårde, Jægerspris.

Blach, Inga, gift med muremester Olsen, Roskilde, d. 8. marts 1937.

Borke, Else Boberg, gift Larsen, Villa Skrænten, Stensballe pr. Horsens.

Hafstrøm, Fin, driftsingeniør, Dronningens Tværgade 23, Kbh. K.

Hansen, Sonja, gift Sørensen, Gyldenlakvej 38, Kbh. S.

Matematikerne fra 1927. Fra venstre Leo Nielsen, Carl Christian Gravesen, lektor Petersen, Frederik Bom, Gunhild Andersen, Find Andersen, Poul Poulsen og Svend Anker Jensen.

Hildebrandt, S. A., repræsentant, Solskrænten, Brabrand.

Ilse, Vilh. L., repræsentant, Rønne.

Knudsen, Helmuth, gårdejer, Vibeholm, Sønderby pr. Skibby.

Larsen, Carl Johan, maskinmester, Bar Danes, F. C. Roca, Necochea, Rep. Argentina.

Lindkvist, Mogens, politibetjent, Borgediget 10, Roskilde.

Müller, Axel, grosserer, Købmagergade 53, Kbh. K.

Nielsen, Edith, gift med murermester O. Johansen, Himmelev pr. Roskilde.

Olesen, Harald, godsejer, West Lexham Hall, King's Lynn, England.

Olsen, Georg, bankfuldmægtig, Fændediget 4, Køge.

Pedersen, Børge, nu: *Kjærulff-Pedersen, B.*, ingeniør, eksportagent, Sorgenfrigårdsvej 79, Lyngby.

Petersen, B. Werner, købmand, Ringstedgade, Roskilde.

Sewerin, Ejner, disponent, Elisagårdsvej 38, Roskilde.

Sørensen, Ejgil, arkitekt, Fasanvej 11, Roskilde.

Tobiasen, Kurt, grosserer, Strandboulevard 112, Kbh. Ø.

De nysproglige studenter 1952

Årets dimittender

Studentereksamen

Nysproglig retning

Birgit Andreassen (stadsingeniør A., Roskilde). *Hanne C. Brusendorff* (fuldmægtig B., Roskilde). *Fritz Bredahl Gierdring* (kontorassistent G., Roskilde). *Tove Kitty Hansen* (møbelhandler H., Roskilde). *Inger Hoffmann* (mekaniker H., Tåstrup). *Helga Jørgensen* (sognepræst J., Greve). *Dagny H. Kjærgaard* (korrespondent K., København). *Erik Olsen* (garveriarbejder O., Roskilde). *Jenne Rasmussen* (skovrider R., Borup). *Birgitte Remmer* (overlærer R., Vridsløselille). *Holga Thingstrup* (gårdejer T., Ølsemagle). *Nora Due Østerbye* (ingeniør Ø., Glostrup). *Astrid L. Andersson* (forpagter A., Jægerspris). *Gry Birgit F. Geldorf* (afdøde købmand G., Ringsted). *Else Gerda Hansen* (gård-ejer H., Stestrup). *Marie Sofie Jensen* (gårdejer J., Gyrstinge). *Lisa Jepsen* (installatør J., Roskilde). *Ingeliss Kann* (overingeniør K., Køge). *A. Eline Otzen* (provst O., Jersie). *Ib Bjerregaard Pedersen* (folketingsmand O. P., Roskilde). *Inge Lis E. Pedersen* (gård-ejer P., Sølrød). *Kirsten Skau Pedersen* (fhv. amtsforvalter P., Roskilde). *Lis S. Petersen* (maskinfabrikant P., Roskilde). *Birthe E. Pilegaard* (gårdejer P., Benløse). *Jens Pinholt* (gårdejer P., Gadstrup). *Ruth Rasmussen* (mejeribestyrer R., Bukkerup). *Inge Sick* (afdøde hovedkasserer S., Ringsted). *Addi Wolfe* (grosserer W., København). *Vita Wolf-Jürgensen* (kommunelærer W.-J.). *Ellen Østergaard* (forpagter Ø., Kr. Såby).

De matematiske studenter 1952

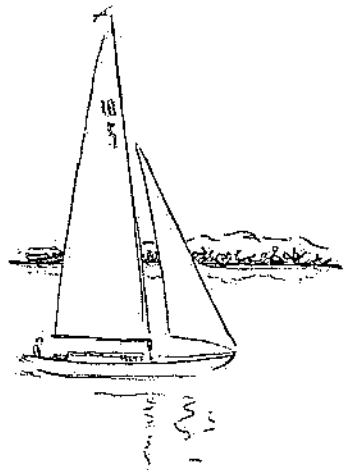
Matm. naturv. retning

Ole Fjelstrup Jensen (afdøde mejeriejer J., Roskilde). *Jytte Skram Jørgensen* (branddirektør J., Roskilde). *Jørgen Asker Jørgensen* (montør J., Roskilde). *Mogens O. Kjærulff* (fotograf K., Roskilde). *Erik Larsen* (overassistent L., Roskilde). *Otto Kargaard Madsen* (gårdejer M., Veddelev). *Birthe Møller-Christensen* (læge, dr. med. M.-C., Roskilde). *Karl-Gunner Petersen* (ejendomsmægler P., Roskilde). *Nils Udal* (tandlæge U., Roskilde). *Kirsten Waage* (konsulent W., Thorkildstrup). *Henning K. Andersen* (direktør A., Roskilde). *Helge Steen Bek* (ingeniør B., Glostrup). *Margrete Dahn* (sognepræst D., Borup). *Ove R. Engholmer* (overlærer E., Roskilde). *Asger H. Gjertild* (forstander G., Tølløse). *Inger K. Hansen* (gårdejer H., Nr. Vallingerød). *Hans Jørgen Helk* (telefonmester H., Roskilde). *Jens Hermann* (direktør H., Køge). *Frederik N. H. Jakobsen* (slagtermester J., Tåstrup). *Niels Børge H. Knudsen* (formand K., Glostrup). *Kirsten Lis Larsen* (lærer L., Hedehusene). *Jørgen Buus Lassen* (gårdejer L., Slimminge). *Anne Lind* (massøse L., Roskilde). *Arné Chr. Madsen* (gårdejer M., Nordrup). *Karl Henning Madsen* (møller M., Stestrup). *Jørgen Vestergaard Nielsen* (vognmand N., Tølløse). *Otto E. C. Nielsen* (repræsentant N., Ringsted). *Aase Engelsborg Olsen* (proprietær O., Tjæreby). *Sven Vedso* (lærer V., Viby).

Realeksamen

Henning S. Christens (apoteker C., Roskilde). *Christen Frederiksen* (gårdejer F., Svogerslev). *Steffen Harild* (overkirurg H., Roskilde). *Vibeke Hauschild* (forpagter H., Himmelev). *Peter Højsgaard* (fuldmægtig H., Roskilde). *Birthe W. Jeppesen* (landskonsulent J., Roskilde). *Inge H. Jørgensen* (forpagter J., Tølløse). *Jørgen Chr. Steen Jørgensen* (generalrepræsentant J., Glostrup). *Povl Erik Kjems* (købmand K., Roskilde). *Per*

Klarholt (pastor K., Roskilde). Tonny G. Larsen (skomagermester L., Roskilde). Anne-
marie Nielsen (købmand N., Roskilde). Erna Nielsen (tømremester N., Rye). Tove M.
Petersen (uddeler P., Sæby). Hans Skeby (afdøde kaptajnløjtnant S., Roskilde). Adser
Skou (pensionist S., Havdrup). Ib L. Stigaard (arkitekt S., Roskilde). Karen Wraae (sko-
tøjshandler W., Roskilde). Jørgen Andersen (forvalter A., Tåstrup). Per W. Andersen
(viceinspektør A., Roskilde). Else Baadsager (gårdejer B., N. Dalby). Birthe H. Chri-
stensen (gårdejer C., Borup). Mogens Christensen (købmand C., Herringløse). Ellen D.
Frandsen (gårdejer F., Osager). Ketty Jensen (sadelmagermester J., Borup). Inga Johan-
sen (murermester J., Himmelev). Jytte Dorthea Larsen (uddeler L., Havdrup). Merete V.
Larsen (gårdejer L., Snekkerup). Lis K. Laursen (overforvalter L., Rye). Else B. Morten-
sen (gårdejer M., Marbjerg). Bendte Nielsen (maskinpasser N., Gentofte). Marianne
Nielsen (gårdejer N., Slimminge). Vagn Kai Nielsen (gårdejer N., Syv). Hanna K. Ol-
sen (gårdejer O., Dåstrup). Asger J. Pilegaard (forpagter P., Slimminge). Karen Grethe
Weiss (afdøde købmand W., Roskilde).

Omkring Wied komedien, der var af Jørgensen

Da man ønskede at spille et typisk Wied-spil — Aktørernes opførelse ved Københavns-festen — Det mærkelige Roskilde-sprog, som burde belyses nærmere.

Roskildenser-Samfundets aktører havde i mange år ønsket at opføre en eller anden komedie af *Gustav Wied*, og da københavnerfesten nærmede sig i år, kaldte instruktøren *Holger Werner Nielsen* sine tropper sammen, for at man sammen kunne udvælge den helt rigtige og mest typiske *Gustav Wied*-komedie. Aktørerne faldt straks for »Ministeræderen«, et af den berømte Roskilde-forfatters satyrspil og gik i gang med instuderingen.

Som man netop var midt i prøverne, og alle var meget enige om, at noget så typisk *Gustav Wied*'sk havde de aldrig hverken hørt eller set, kunne *Holger Rørdam*, som er en flittig gæst i *Gustav Wied*-Selskabet, meddele, at det overhovedet ikke var *Wied*, der var far til den *wied*'ske humor. Komedien var skrevet af en snedkermester, der som ung boede i Roskilde. Han havde — inspireret af forfatteren, som han beundrede meget — forsøgt sig i satyrspilstilen, men da han ikke selv havde jordisk chance for at få sit lille stykke op, havde han givet ideen til *Wied*, der havde tilføjet spillet enkelte ændringer og indlemmet det i gruppen af egne satyrspil. Dengang arbejdede forfatterne altså også med »negre«. Snedkermesteren, *Oscar Jørgensen*, der nu bor i København, blev naturligvis opsøgt, og han blev lykkelig over, at hans spil skulle på scenen. Det viste sig nemlig, at Roskildenser-Samfundet

kunne byde sine medlemmer til urpremière på et *Gustav Wied*-spil, og at man ovenikøbet kunne overraske medlemmerne med, at forfatteren var til stede. Snedkermester *Jørgensen* blev indbudt med kone og datter og morede sig fortræffeligt over fremførelsen. Det samme gjorde iøvrigt flere af *Gustav Wied*-Selskabets medlemmer med forfatteren *Soya* og de københavnske anmelderes nestor, redaktør *Haagen Falkenfleth*, i spidsen.

★

For komedien fik succes. Den lille sørgmuntre historie om skomager *Rambusch*, der regerer i hjemmet, hvor den forskræmte kone og datteren, som har fået et barn med justitsråden, tuder omkap, havde kun den ene fejl, at den varede for kort. Til gengæld skete der noget i den halve time, det barokke spil varede. *Rambusch*' uheldige datter blev afhændet til den fordums forlovede, degnens let ubegavede søn, mens den fedtet-fromme degn strøg gevinsten, de 400 kr., justitsråden havde erlagt for tort og svie. Aktørerne dækkede fint det *Wied*'ske galleri af groteske provinsfigurer, og *Holger Rørdam* optrådte som en charmerende fortæller, der sørgede for, at de *Wied*'ske parenteser, der altså var snedkermester *Jørgensen*'s, kom med.

Listen over de medvirkende så således

Snedkerm. Jørgensen, der skrev »Minister-æderen«, men alligevel blev ved sin høvl.

ud: Skomager Rambusch blev spillet af *Holger Nielsen*, madam Rambusch af *Karen Andersen-Rosendal*, deres døtre Anna og Clara af *Else Rohde* og *Anne-Marie Johannsen*, degnen af *Poul Mortensen*, sønnen af *Jørgen Birkegaard Jensen*, justitsråd Nikkelmann af *Hermod Andersen*, almuelærerinderne Munk og Horn af *Lise Nørgaard* og *Hanne Rømer* og rullekonen madam Mourier af *Gunhild Andersen*. *Helge Andersen* var sufflør.

★

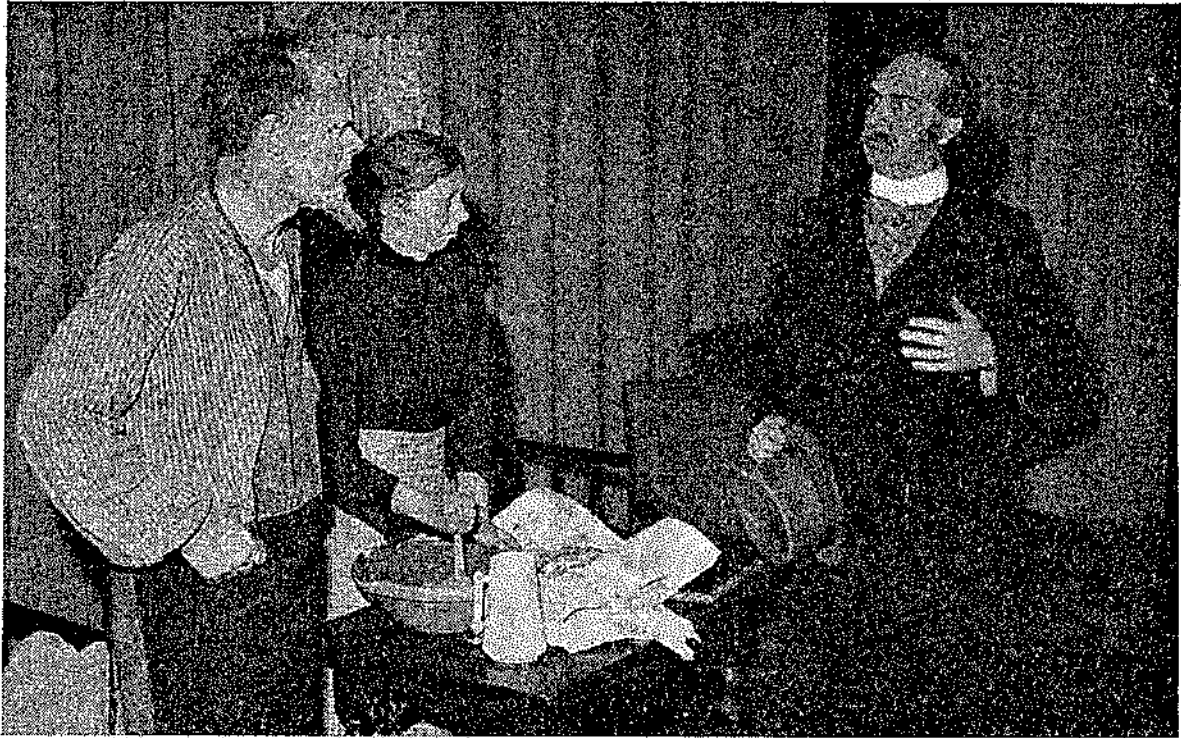
Bortset fra meddelelsen om, at Wied-komedien slet ikke var af Wied, var der også et andet pudsigt islæt ved prøverne, der gik forud for opførelsen af »Minister-

æderen«. Det var sproget. Ifølge teksten skulle det være det ægte og uforfalskede »Roskyldsprog«, som vi nok alle på et tidspunkt har mestret mere eller mindre fuldkomment. Ved at lytte til de lokale børn kan man i nogen grad genopfriske de filologiske kundskaber, men aktørerne kan forsikre, at det krævede indgående instruktion og gentagelser i det uendelige, før tonen blev fundet rigtigt igen.

Der er det pudsige ved det rigtige Roskyld-sprog, at enstavelsesord her er tilbøjelige til at forvandle sig til tostavelsesord, mens tostavelsesordene ofte skrumper ind til enstavelsesord. Det hedder ikke pølse, men pøls', ikke kaffe, men kaf'. Til gengæld flottes man sig og siger e-en i stedet for en og stå-år i stedet for står. Den, der taler den ægte dialekt — man kan endnu træffe voksne, der overgår skolebørnene heri — nærer en sand foragt for e'erne i de længere ord. Man mindes næsten om franske udtale-principper, når man hører en sand dyrker af denne mundart sige kak'lovn og fisk'frik'dæl. Oversat til dansk betyder det sidste fiskefrikadelle, men det behøver man ikke at fortælle nogen i Roskilde, ikke engang i dag, hvor dialekten sikkert er mindre fremherskende end på Wieds og Jørgensens tid.

Gustav Wied, der overtog snedkerens satyrspil og med nogle ændringer udgav det som sit eget.

Instruktøren Holger Werner Nielsen spillede den halstarrige skomager, Karen Andersen-Rosendal hans forskræmte kone og Hermod Andersen justitsråd og barnefader.

Den, der skriver dette, er ikke dialekt-ekspert, men blot en fornøjet tilhører til denne sælsomme mundart, som også giver sig mærkelige grammatikalske udslag, for eksempel ved at ordet og meget ofte sættes i stedet for der eller som. »Jeg har et brød og ligger i ovnen,« plejede en Roskilde-bagemester at hævde i min barndom. Det lyder af lidt af en nyhed for en udenforstående. Men altså, undertegnede er ikke mundarts-forsker, men mon der ikke skulle findes en sådan blandt skolens lærere eller de gamle elever, så vi engang i Roars Kilde kunne få en mere fuldkom-

men analyse af den karakteristiske dialekt i vor barndoms by.

Aktørerne sled vældigt for at lære den, og var altså selv helt tilfredse med resultatet. Mange af dem kunne ikke vænne sig fra igen, men fornøjede omgivelserne med den i hele prøvetiden og længe efter premieren. En af de optrædende damer skulle på premieredagen lave en radio-reportage om en børnehave. De forbløffede lyttere hørte hende stille forstanderinden dette velklingende spørgsmål: Ha-ar di os' sop'-dam eller er der kun vipp'?

Tilskueren.

Fra generalforsamlingen

*Større flidspræmier — Et katalog, der vil blive for dyrt —
De ældre medlemmer og kontingentet —
Genvalg af bestyrelsen*

Den sædvanlige kreds af trofaste var mødt op i skolens festsal den 3. november i fjor for at deltage i Roskildenser-Samfundets generalforsamling. Under de iøvrigt stiltfærdige forhandlinger kom man blandt andet ind på sagen om vor tidligere formand, lensgreve Ahlefeldts legat og desuden på flere andre vigtige spørgsmål, rejst af medlemmerne. Således drøftede man en katalogisering af mindesamlingerne på skolens gange og et kontingentspørgsmål, rejst af en gruppe af ældre medlemmer.

Formanden, direktør *H. Sprechler*, bød velkommen, og forsamlingen valgte rektor *Hakon Fogh* til dirigent. Før formanden gik over til sin beretning, mindedes han de kammerater, der er afgået ved døden i årets løb: Læge *Kramer Petersen*, Århus (st. 92), arkitekt *Hartmann Petersen*, København (st. 1910) og fabrikant *C. V. Müller*, Vejle (st. 90). Forsamlingen hædrede deres minde ved at rejse sig.

I sin beretning omtalte *Sprechler* det forløbne års arrangementer, stiftelsesfesten den 28. oktober 1950 og Københavnerfesten i Karnappen 3. marts 1951, ligesom vi hørte om planerne for det kommende års Københavnerfest.

Roskildenser-Samfundet havde ved skolens årsafslutning i 1951 tildelt *Morten Worm*, 3. g., Roskildenser-Samfundets legat på 100 kroner, mens *Birthe Kolbe*, realklassen, fik Ahlefeldts legat, ligeledes 100 kroner. Oxholms legat, der blev uddelt ved stiftelsesfesten 1950, tilfaldt stud. jur. *Kasper Vilstrup*. Fra 1952 vil flidspræmierne efter bestyrelsens beslutning blive sat op til 200 kroner, oplyste formanden, men vi har ikke villet binde os til denne forhøjelse for bestandig. Man må også

tage hensyn til økonomien, så meget mere som indtægterne for Roskildenser-Samfundet har været faldende i det forløbne år på grund af nedgang i medlemstallet. Vi påtænker en kampagne for at få flere medlemmer.

★

Efter at *Sprechler* havde omtalt det tilskud på 500 kroner, som skolen i årets løb havde fået til sin lejrskole, redegjorde han for de problemer, der var opstået omkring Ahlefeldts legat efter lensgrevens død. (Se formandens redegørelse andetsteds i bladet.)

Formanden omtalte en posteringsfejl i regnskabet. De 1000 kroner, der året forinden efter vedtagelse fra generalforsamlingen var overført til Roskilde Katedralskoles Historie, var ikke posteret udenfor det almindelige regnskab.

I det kommende års budget er der afsat støtte til de unge ved stiftelsesfesten, som er budgetteret med 5000 kroner. Til Københavnerfesten, hvortil der tages entré, er der afsat 500 kroner, og til Roars Kilde 3.500 kroner.

Ikke uden betænkelighed har man også til dette år afsat 1000 kroner til Roskilde Katedralskoles Historie trods de dalende indtægter. Kassebeholdningen er dog endnu så stor, at vi synes, vi kan gøre det. Hele bogen vil til sin tid antagelig komme til at koste 25—30.000 kroner.

★

Fra en kreds af medlemmer, oplyste Sprechler videre, har vi modtaget et forslag om at lade fremstille et katalog over skolens mindesamlinger. Forslaget var ledsaget af en oplysning om, at rektor *V. S. Lauritsen* havde det fornødne materiale og var villig til at stille det til rådighed. Der er imidlertid indenfor bestyrelsen enighed om, at fremstillingen af et sådant katalog må anses for at være et lovlig dyrt eksperiment. Det er for optimistisk at regne med købere til det, så derfor må man efter vor mening enten vente med at lave det, til vi i Roskilde Katedralskoles Historie kan få et afsnit om mindegangene, der så kan fremstilles i særtryk som katalog, eller lade fremstille et maskinskrevet, eventuelt duplikeret katalog, som skolen kan udlevere til gamle elever, der ønsker at se samlingerne.

★

Ingeniør *Hauch* udtalte sin anerkendelse af beretningen og erklærede, at det afgjort ikke var i legatstifterens ånd, at der nu skulle betales arveafgift af Ahlefeldts legat. Han omtalte Roskilde Katedralskoles Historie og mente, at Ny Carlsbergfondet måske ville give tilskud til værket.

Ved afstemningen blev beretningen enstemmig godkendt, og forsamlingen gav sin tilslutning til bestyrelsens syn på spørgsmålet om et katalog til mindesamlingerne.

Civilingeniør *Axel Smidt* takkede på forslagsstillernes vegne for den pæne behandling, bestyrelsen havde givet dette forslag. (Forslagsstillerne var stationsforstander *H. C. Andersen*, Glostrup, murermester *Kornerup* og civilingeniør *Smidt*).

Lektor *Werner* fremlagde regnskabet, der var trykt i Roars Kilde, 1951, og fabrikant *Knud Michelsen* redegjorde derefter for de lånesager, understøttelsesfonden havde haft i det forløbne år. Der var givet fire lån i 1950—51 mod syv det foregående år. Et var gået til en stud. polyt., et til en stud. jur. og to til to stud. odont. er. Lånene havde været på 7000 kroner til sammen.

Endvidere havde man endelig engang haft lejlighed til at benytte fondens paragraf 8, der gør det muligt at hjælpe en kammerat i virkelig nød med 3491,96 kr. Tilbage var 20.600 kr., som medlemmerne kan låne til deres uddannelse. Det var bestyrelsen magtpåliggende, at alle de unge blev gjort bekendt med denne mulighed for økonomisk støtte til studierne.

★

De fire bestyrelsesmedlemmer, der var på valg: *Knud Michelsen*, *Hans Rønø*, *Lise Nørgaard* og *Holger Nielsen* blev genvalgt, ligesom *Poul Mortensen* blev valgt til revisor.

Stationsforstander *H. C. Andersen* foreslog kontingentnedsættelse for alle pensionister ligesom for de unge, der betaler 6 kr. i stedet for det almindelige kontingent på 10 kr. Ellers måtte han melde sig ud.

Civilingeniør *Smidt* oplyste, at Ingeniørforeningen lader sine pensionister betale en fjerdedel i kontingent, men bemærkede, at hvis Roskildenser-Samfundet ikke kunne gennemføre dette, kunne man i stedet udnævne *H. C. Andersen* til æresmedlem.

Sprechler: — Det er en smuk tanke, men det ville føre for vidt.

Efter det traditionelle leveråb for skolen og en hjertelig hyldest til dirigenten, rektor *Fogh*, sluttede generalforsamlingen.

★

Stiftelsesfesten

*Clara Hammerich: Lad være med
at gå med skyklapper.*

Stiftelsesfesten efter generalforsamlingen fik et meget vellykket forløb. Jubilarer, dimittender og de øvrige deltagere samledes i Prinsens store sal, hvor der blev serveret tarteletter, svinekam og lagkage, og ved middagen blev der holdt en række taler.

Aftenens rustaler var oversætterinden, professorinde *Clara Hammerich*, der selv var 40-års studenterjubilær.

— Jeg er meget rørt over at skulle tale til jer unge dimittender, og give jer et par ord med på vejen, udtalte *Clara Hammerich*. På min tid var *Hauch* rektor. Han var en af de lærere, hos hvem man lærte mere af almindelig dannelse end af latin. Han sagde engang til mig: *Clara Flensborg*, hvis du siger til dig selv, at du vil til Rom, så kommer du til Rom. Og det har jeg lagt mig på sinde; i hvert fald har jeg været i Rom tre gange.

Der er hårde vilkår for jer unge, fortsatte *Clara Hammerich*. For eksempel ved jeg, at det kun er ca. 20 pct. af studenterne, der får midlerne til studiet hjemmefra. Resten må klare sig selv — ved at være på kontor, sælge aviser og så videre, og kun et fåtal af de kvalificerede kan få legater. Jeg ved, det er vanskeligt; jeg er nemlig selv »tante« *Clara* på et stort studenterkollegie; men alligevel siger jeg til jer: Rejs ud! Sørg for at komme med på de udvekslingsrejser til andre lande, som studenterne arrangerer. Det betyder så uendelig meget. Lær fremmede sprog, og så for at kunne komme i forbindelse med de mennesker og den kultur, I møder derude. Lad være med at gå med skyklapper på. I skal også lægge mærke til noget af alt det, som I ikke skal opgive til eksamen.

Clara Hammerichs tale blev hilst med begejstret bifald, og alle dimittenderne blev hyldet hjerteligt af jubilarer og kammerater.

Det var derefter jubilarenes tur til at blive fejret. Formanden oplæste navnene på holdene, og hvert hold blev hilst med håndklap og bifaldsråb.

Først 25-års jubilarene. Af realisterne fra 1926 var 10 af 19 mødt, af studenterne fra 1926 var 23 af 31 mødt. Derefter 40-års jubilarene. Af realisterne fra 1911 var 10 af 13 mødt (stort bifald for den gode mødeprocent), og af studenterholdet 1911 var fem mødt ud af 16. Endelig hyldedes 50-års jubilarene meget hjerteligt. Realisterne fra 1901 havde den højeste mødeprocent, nemlig 6 ud af 7 mulige (stort bifald), og af 7 studenter fra 1901 mødte de 3. Een 60-års jubilær — af to mulige — var mødt, forhenværende kommunelærer *J. P. Kryger Jensen*, der havde fået hæderspladsen sammen med samfundets æresmedlemmer, redaktør *Povl Engelstoft* og overlæge *A. Sjøberg*.

På dimittendernes vegne talte student fra 1951 *Jørgen Birkegaard Jensen*. Han forudså i ånden, at hans årgang — som alle andre — ville blive spredt over jorden — fra Canada til Kapstaden; og han var glad for, at man havde Roskildenser-Samfundet som samlingspunkt i fremtiden. Allerede i skolen havde man mærket Roskildenser-Samfundet, og han og hans hold ventede nu at bevare kontakten og kammeratskabet i samfundet. Han motiverede til sidst et leve for Roskildenser-Samfundet.

Tandlæge *Holger Nielsen* (st. 26) talte på 25-års jubilarenes vegne og udbragte et leve for kammeratskabet.

Gymnastiklærer, løjtnant *V. Jensen*, der havde taget sin afsked, følte trang til at sige Roskildenser-Samfundet tak for den smukke erindringsgave og for årene, der var svundet. Han fortalte om, hvordan skolen havde fået sin fane, om gymnastikpræmierne og sølvpokalerne til skolens idrætsfolk, og idet han sluttelig ønskede

Første kvindelige rustaler:
Clara Hammerich.

samfundet held og lykke i fremtiden, takkede han for godt samarbejde.

Lektor *Brøndsted* (st. 1901) talte som 50-års jubilær. Han hyldede sin gamle rektor, *Krarup*, som en mand af den gamle skole, men som dog heller ikke havde manglet humor. Skolen betegnedes som en god national lærdomsskole med et kristent præg. Han ville kritisere den nuværende skole på eet punkt, skolens årsskrift. I 1876 var det på 107 sider, i 1901 på 57, i dag på 26 sider. I samme nu måtte man dog også sige: papirpriser; og skolens lærere havde vel også andet at bestille i dag; — dog, dengang indeholdt skolens årsskrifter små videnskabelige afhandlinger. Endvidere fremhævede lektor *Brøndsted*, at der i 1901 gik 99 elever på skolen. *Brøndsted*'s hold var det sidste rene drenge-studentehold. I 1951 gik — kunne man se af årsskriftet — 227 piger og 229 drenge på skolen. Tendensen var klar — kvinderne var på fremmarch overalt, sagde han. Kvindelig justitsminister, kvindelige riddere. Man kunne også vente, at en kvindelig rektor indtog *Krarup*'s gamle

rektorstol. Lektor *Brøndsted* ville råbe et varsko. Det ville ende med, at damerne ville udbringe herrernes skål; men det ville han i aften hindre. Og den gammeltdags indstillede gentleman udbragte en skål for damerne!

Endvidere talte 40-års jubilæren, overlærer *Martin Hansen*, Hedehusene (real. 1911). Han hilste forhenværende rektor *Willumsen*, Ribe, der som bekendt er Roskilde-student og gammel Roskilde-adjunkt, og til stede ved festen i anledning af sin kones 40-års jubilæum. Desuden talte real. fra 1926, disponent *Niels Chr. Svarre Nielsen*, Hillerød, og grosserer *Oscar Frederiksen*, Nakskov (real. 1901).

Endelig havde professor *L. L. Hammerich* ordet. Det var morsomt — og vist ganske enestående — at høre en sådan tale som den, vi har hørt af lektor *Brøndsted*, sagde professoren. Der er, synes jeg, grund til at glæde sig over den tiltagende ligestilling af kønnene på alle områder, og endnu kan det vel siges, at der mangler lidt. Men det var jo ud fra det gamle ord om, at kvinden skal tie i forsamlingen. Ser vi tilbage og tænker på pigerne i skolen, så må man jo dog karakterisere dem ved, at de dels var dem, vi elskede, og at de dels var vores gode arbejdskammerater. Man må jo dog sige, at vi i klassen havde et muntert og harmonisk forhold til pigerne.

★

Dermed sluttede den lange række af talere. Kammerherre *W. Oxhølm*'s legat til — som der står i fundatsen — et interesseret medlem af Roskildenser-Samfundet, der inden for de 5 foregående år har bestået student-, real- eller mellemskoleeksamen, og som har udvist flid og dygtighed under studium eller anden videre uddannelse, blev tildelt fru *Bodil Magnussen* (st. 48). To sange var skrevet til festen, den ene — en morsom skålvise — forfattet af teaterinspektør *Holger Rørdam*.

I aftenens løb modtoges flere telegrammer fra jubilærer, der ikke havde kunnet være til stede ved festen, nemlig fra den

danske gesandt i Buenos Aires, *Kjeld G. Knuth-Winterfeldt* (st. 1926), fra forfatteren *Ebbe Kornerup* (real. 1891), sendt fra Puerto de la Cruz, Tenerifa, fra murermester *Einar Kornerup*, fra pastor emer. *H. M. S. Poulsen*, Charlottenlund (st. 1901), fra *Rose Marie Mortensen*, fra bankdirektør *Herman Schaltz*, Kalundborg (st. 1911) og fra overassistent *Elisabeth Kragh* (real. 1911).

Festen sluttedes med kammeratlig samvær og dans.

★

»Kildekalk«

Ved Roskilde Katedralskoles translokation den 24. juni fik *Elna Dam Frandsen*, realklassen, Roskildenser-Samfundets legat, mens *Henning Andersen*, 3. g., fik lensgreve *Ahlefeldt-Laurvigs* legat.

Der er i årets løb indgået tre ægteskaber mellem vore medlemmer. *Erik Sigurd Hansen* (st. 44) har giftet sig med *Bodil Schrøder* (st. 44), *Ivan Ilsøe* (st. 47) med *Kirsten Germuth* (st. 47) og *Karl Døcker* (st. 49) med *Gerda Rasmussen* (st. 49).

Rettelse: *Hove, K. Mortensen* (st. 1901) er i listerne 1941 og 1951 opført som gård ejer. Der skal stå *gartner*.

Som det er blevet tradition, uddelte *Hans Rønø* i marts på bestyrelsens vegne Roskildenser-Samfundets gymnastikpræmier til tre drenge på skolen. De faldt til *Jørgen Gerup Nielsen*, 2. ns., der fik 1. præmie, *Asger Gjerrild*, 3. mn., 2. pr., og *Jørgen Helk*, 3. mn., 3. pr.

Karen Andersen-Rosendal uddelte præmierne til pigerne. De tre flidspræmier gik til *Jytte Skram Jørgensen*, 3. mn., *Gry Geldorff*, 3. ns. og *Else Baadsager*, realklassen.

Roskildenser-Samfundets generalforsamling og stiftelsesfest holdes i år den 1. november. Som sædvanlig mødes man til generalforsamlingen på skolen kl. 14.30 og til festen på »Prinsen« kl. 18.

Overlæge *Sjøbergs* boglegat på 200 kr. er i år af bestyrelsen tildelt stud. mag. *Hans Jørgen Schiødt*, der er overlægesøn fra Ålborg og demitteret fra Ålborg latin-skole 1947. Han bebor nu — som det forlanges i legat-fundatsen — et af værelserne på *Domus Medica*.

Mellem de 87 jubilarer, der i år er indbudt til stiftelsesfesten, er tre dimittenter fra 1887: Overlæge *Sjøberg*, Roskilde, fhv. toldkontrollør *H. C. M. Hansen*, København, og kollektør *Th. Hansen*, Samsø.

Københavnrefesten er berammet til den 10. marts 1953. Den holdes i Studenterforeningen, hvor der bliver underholdning af Roskildenser-Samfundets aktører og derefter dans.

Ansøgninger om lån af Roskildenser-Samfundets Understøttelsesfond stiles til bestyrelsen og indsendes til en af fondens to administratorer: direktør *H. W. Sprechler*, Ole Olsens Allé 14, Hellerup, eller fabrikant *K. Michelsen*, Vestergade 23—25, København V.

★

Den 14. oktober i år døde boghandler *Andreas Flensborg* efter nogen tids sygdom, 68 år gammel. Roskildenser-Samfundet modtog dette budskab med vemod. Få medlemmer har vist en sådan trofasthed overfor sin by og sin skole som han, og dette gav sig blandt andet udslag i hans store hjælpsomhed overfor Roskildenser-Samfundet. Han var en af dem, Roars Kilde kunne søge råd og støtte hos i alle lokalhistoriske spørgsmål. Hans viden om alt, hvad der vedrørte det gamle Roskilde var uudtømmelig. Ligesom han vil blive savnet i rækken af personligheder i Roskilde by, vil man savne ham i Roskildenser-Samfundet, ikke blot mellem hans samtidige, men også blandt de yngre medlemmer, der kendte ham som et elskeligt og festligt menneske.

★

Roskildenser-Samfundets regnskab

1. august 1951 – 31. juli 1952

A. Kasseregnskab.

Grundfonden:

Overført fra forrige år	kr.	1.000,00
Renter	»	43,66
	kr.	1.043,66
Renter overført til studie- og understøttelsesfonden	»	43,66
Beholdning pr. 31. juli 1952	kr.	1.000,00

Waldemar Oxholms legat:

Beholdning pr. 31. juli 1951	kr.	187,82
Renter af obligationer	»	105,00
Renter af sparekassebeholdning	»	2,43
	kr.	295,25
Uddelt ved rusfesten 1951	»	100,00
Beholdning pr. 31. juli 1952	kr.	195,25

Overlæge Sjøbergs boglegat:

Renter af legatets obligationer	kr.	200,00	
Uddelt for 1951			kr. 200,00
	kr.	200,00	kr. 200,00

Fonden vedr. skolens historie:

Beholdning pr. 31. juli 1951	kr.	2.376,83
Renter	»	79,77
Overført fra driftsfonden	»	2.000,00
Beholdning pr. 31. juli 1952	kr.	4.456,60

Driftsfonden:

Overført fra forrige år	kr.	8.240,17	
Indtægter i regnskabsåret:			
Medlemskontingenter	kr.	8.612,00	
Indg. restancer	»	152,00	
Giro-renter	»	8,24	
Sparekasse-renter	»	153,82	
Ahlefeldts legat	»	411,84	» 9.337,90
			<u>kr. 17.578,07</u>
Udgifter i regnskabsåret:			
Generalforsamling og stiftelsesfest	kr.	3.314,78	
Festen i København	»	755,34	
Røars Kilde no. 33	»	3.809,05	
Administrationsomkostninger	kr.	1.201,07	
÷ ref. porto	»	187,20	» 1.013,87
Flidspræmie til 2 dimittender	»	400,00	
Gymnastikpræmier	»	224,81	
Tilskud til lejrskole	»	500,00	
Salær f. ordning af skattesag vedr. Ahlefeldts legat ...	»	150,00	
Gaver, blomster, kranse m. m.	»	76,85	
Overf. t. fondet f. skolens historie	»	2.000,00	
Beholdning ved regnskabsårets slutning	»	5.333,37	kr. 17.578,07

Studie- og understøttelsesfonden:

Beholdning pr. 31. juli 1951	kr.	55.028,33	
Renter af grundfonden	kr.	43,66	
Renter af obligationer	»	690,00	
Renter af sparekassebøger	»	71,07	
Renter af udlånte midler	»	687,22	
Bidrag fra kontingentbetalere	»	858,00	
Gave	»	100,00	» 2.449,95
			<u>kr. 57.478,28</u>
Kurstab på obligationer	kr.	90,00	
Administrationsomkostninger	»	150,00	» 240,00
Beholdning ved regnskabsårets slutning			<u>kr. 57.238,28</u>

B. Kapitalformue

Grundfonden:

Sparekassebeholdning	kr.	1.000,00
----------------------------	-----	----------

Waldemar Oxholms legat:

Sparekassebeholdning	kr.	195,25	
Kr. 3.000 Ny jyske krf.obl., 9. s., 3½ %	»	2.227,50	» 2.422,75

Overlæge Sjøbergs boglegat:

Kr. 5.000 Østift. krf., 16. s., 4 %	»	3.937,50
---	---	----------

Fonden vedr. skolens historie:

Sparekassebeholdning » 4.456,60

Driftsfonden:

Beholdning i sparekasse, giro og kasse » 5.333,37

Studie- og understøttelsesfonden:

Østift. krf., 13. s., 4½ %, kr. 2.000	kr.	1.715,00	
Østift. krf., 16. s., 4 % , kr. 7.000	»	5.512,50	
Østift. krf., 15. s., 4 % , kr. 1.000	»	820,00	
Ny jyske kbst. krf., 9. s., 4 %, kr. 7.000	»	5.670,00	
Sparekassebeholdning	»	7.332,69	
Udestående lån	»	36.188,09	» 57.238,28
			<u>Ialt kr. 74.297,75</u>

Samtlige værdipapirer er optaget til den ult. juli noterede køberkurs.

Roskilde, den 9. oktober 1952.

A. WERNER

Kasserer

H. SPRECHLER

Formand

KNUD MICHELSEN

Næstformand

AAGE W. PETERSEN

Sekretær

HOLGER RØRDAM HANS RØNØ KAREN ANDERSEN- HELGE ANDERSEN
ROSENDAL

N. C. NEBELONG

LISE NØRGAARD

HOLGER NIELSEN

Undertegnede har gennemgået grundfondens regnskab, Waldemar Oxholms legatregnskab, overlæge Sjøbergs boglegat og driftsfondens regnskab for året 1950—51 med tilhørende medlemskartotek og bilag og ikke fundet anledning til nogen bemærkning. De anførte obligationer, indlånsmidler og kassebeholdning er tilstede.

Endvidere indestår på særlig konto for det Raben Lewetzauiske Fonds bidrag til fremstilling af et værk om Roskilde Katedralskoles historie kr. 4.456,00.

Fra Roskilde Sparekasse forelå attesteret regnskab og formueopgørelse for studie- og understøttelsesfonden.

Roskilde, den 17. oktober 1952.

POUL MORTENSEN

S. HOLME

Indhold:

Tanker ved en milepæl	1
Frk. Schiøtz død	8
Fang fyldte 70	9
Ris og latin	10
Unge Holger	22
R. K. S. som håndbog	23
Den gode kammerat på godt og ondt	27
Sagen om legatet lykkelig endt	30
Hilsen fra Roskilde	31
Årets jubilarer	33
Årets dimittender	38
Omkring Wied komedien, der var af Jørgensen	41
Fra generalforsamlingen	44
Stiftelsesfesten	46
Kildekalk	48
Regnskabet	49

★

Udgivet af Roskildenser-Samfundet.

Redaktør: Lise Nørgaard,
Politiken, København V.

Ekspedition: Forlagsboghandler Arnold Busck,
Købmagergade 49, København K.

Hans Jørgensens Bogtr., København.

